KAPİTALİZM UYANIYOR MU

4. BASKI

DR. ALİ ŞERİATİ

KAPİTALİZM UYANIYOR MU
Dr. Ali Şeriati

"...Yoksulluk ve kompleksi oluşturan esas unsur tüketim olayıdır. Yetersiz tüketimi hissettiren unsur başkalarının, içinde yaşadığımız toplum üyelerinin tüketim düzeyleridir. Bu pratik gerçek normal pazarlarımızda da farkedilebilir.

Kapitalistler, pazar yaşamını ahlaki ve dini normlarla kurdukları halde, gerçekte kapitalist kamulaştırmanın köklü bir hayat tarzı olan din'le hiçbir alakası bulunmamaktadır..."

Dünya Yayıncılık

6.000 TL. Ederi Üzerinde Satılamaz.

Ali Şeriati

KAPİTALİZM UYANIYOR MU?

Ç.Fikret Yalçınkaya

Dünya Yayıncılık
İstanbul-1992

İÇİNDEKİLER

Genel Bir Değerlendirme / 7
Kapitalizm Uyanıyor / 23
Rekabet Enflasyonun ve İşsizliğin Baş Sebebi mi? / 25
Zıtlık / 35
Dipnotlar / 69

GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Kapitalizm bir ekonomik ve sosyal sistem olarak varlığını muhafaza edebilmektedir. Onu; adi bir sosyal ve ekonomik düzen olarak tanımlayanlar olduğu gibi, insan onuruna, şeref ve haysiyetine en saygılı bir düzen olarak tanımlayanlar da bulunmaktadır.

Ancak kapitalizm'in insan ve eşya tabiatına zıt bir sosyal ve ekonomik sistem olduğunu pratiği göstermiştir. Çünkü kurtarıcı bir ekonominin en basit ilkelerine bile sahip değildir. İnsan emeğine ve alın terine saygısız olduğundan insanın güvenini kazanamamış ve kazanamaz da. Menfaatı putlaştıran, kişisel çıkarı ilahlaştıran acımasız ve vahşi bir kültürün ürünüdür. Fakirleri hem patronların hem de sermayenin kulları haline dönüştüren bir ekonomik ve sosyal sistem olan kapitalizm, altın ve kuvvet ilahları tarafından üretilen fakat halka tükettirilen şeytani bir toplumsal örgütlenme şeklidir.

Sefiller, açlar ve kimsesizler üreten fabrikalar kümesi, tağutların çağdaş dilidir bu sistem. Evet bu sistem: İnsanın üstün değerlerini çiğnemiş, ahlâk ve vicdanı boz-

muş, adaleti ayakta tutan her şeyi altüst etmiş, devletle halk arasındaki zaruri dayanışmayı ortadan kaldırmış, sıkıntıyı alabildiğine yaymış, huzuru silip süpürmüştür.

Kapitalizm'de işçi; hakkını dövüşe dövüşe, bileğinin hakkıyla alır patrondan. Kapitalist - proleterya ilişkisinde insani bir köprü, bir bağ yoktur. İlişkiler; sadece mide ve cep veya işkembe ve yem ilişkisidir.

Kapitalizm'de her iş paraya dayanır, para ise kapitalistlerin elindedir. Devlet ise, para babalarının dilediklerini alabilmeleri için didinir. Çünkü devlet servet sahiplerini temsil etmektedir. Ancak kapitalist devletin bütçesi zenginlerin ödemesi gereken vergilere değil, fakirlerin ödediği vergilere dayanmaktadır.

Kapitalist işletme, sanayi teknisyenini, iktisat bilginini, kültür adamını ve hukukuçusunu kendi yaratır. İktisadi inkaşafla kültürel inkişaf aynı temel gelişmenin iki ayrı yönünden ibarettir. Üniversite sanayinin elindedir. Entellektüellerden beklenen iş; teknik bilgilere dayanarak hakim sınıfın çıkarlarını korumak, düşman ideolojilere karşı O'nun ideolojisini güçlendirmek ve ayakta tutmaktır. Çünkü sömürgeler çağında psikiyatristler; Afrika'lıların aşağılıklarını ispat için bilimsel teoriler kurmuşlardı. Psikiyatrislere göre sömürge halkının beyni gelişmemiş, onlar sadece görünüşte insandılar. Ancak zamanla "yeryüzünün lanetlileri" çelişkileri görmeye ve yeni çözümler bulmaya başlayınca, şuurlanan burjuvazinin yeni bir ideolojiye ihtiyacı oldu.

Bu dünya görünüşünü rahipler değil, pratik bilgi uzmanları kuracaktı. Kanun adamları, edebiyatçılar, matematikçiler, hekimler v.s. rahibin yerine geçecek ve filozof adını benimseyeceklerdi.

Devlet tüm halkın dertlerini dikkate alarak dinlemiyor, sadece birkaç yüz kişinin isteklerini karşılamak için çırpınıyor; bu sistemde.

Bu toplumsal örgüde para babalarının özel köpeklerinin sahip bulundukları villalara, israflı ve etli yemeklere pek çok insan sahip olamamaktadır.

Kim diyebilir ki, beli bükük, çöp tenekelerinden artık toplayan çıplak bedenli, yalın ayaklı, soluk yüzlü, ürkek bakışlı binlerce ihtiyar insandır? Bunların insan haklarından yararlandığını kim söyleyebilir? Onlar ki kapitalistlerin yükselen saraylarındaki köpeklerin bulduğunu bile bulamıyorlar.

Bütün bunlardan sonra millet egemenliğin kaynağıdır, seçme ve dileme hakkı onundur palavrası buyur senin olsun... Bu öylesine bir yutturmacadır ki, üstünde konuşmak bile yersiz. Egemenliğin kaynağı şu sözünü ettiğimiz millet, öyle mi? Bu milyonlarca aç, bu zavallı, bu cahil kalmış, bu iğfal edilmiş milyonlar... Şu gece ve gündüz ekmek diye sayıklayan zavallılar... Şu, kendisinin hakkı olduğu söylenen seçme hakkı üzerinde düşünmek için harcıyacak bir saniyesi bile olmayan yoksullar... Şu basın ve yayın araçlarının işaret buyurduğunu seçen, reddettiğini terkeden milyonlar mı? Bunlar mı egemenliğin sahibidir?

Bir yanda, vurguncu seçkinler yığını, bir yanda yoksullar kalabalığı.. Bunlar kapitalizm'in eserleridir. O'nun başlıca özelliği sırf eğlenen, alabildiğine gezen, fakat dilediği kadar mal, dilediği kadar vakit ve sarfedilmesi gereken bedeni enerjiyi bulan mutlu bir azınlık beslemesidir. Böyle bir azınlığın biriken bedeni gücü, çalışma ve bedenliği aşan üstün düşüncelere sarfedilmediğinden, bu enerjiyi harcamak için başka bir yol gerekir. O yol da; pis bedeni

zevkler, çılgınlıklar, eğlence ve ziyaretler, sporlar, sarhoşluk, arbede ve gece hayatı yoludur.

Şüphe yok ki, bu memlekette aç olanlar en çok çalışanlardır. Bununla şerefiyle çalışan, hırsızlık, yan kesicilik, aldatma, dalkavukluk, rüşvet, nüfuz sömürücülüğü, kadın ticareti, insanı kısa yoldan seçkin kılacak herhangi ber şeyi yapmayan namusluları kastediyorum.

Kapitalist bir sistemde huzursuzluk ve stress hakimdir. Çünkü bu huzursuzluk, emeğin karşılığını bulamamasından, çalışmanın mükafatsız kalmasından, dalaverecilliğin, dürüst yollardan dah çok iş görmesinden doğuyor.

Şüphe yok ki, "İslâm sosyal zulümler ve feodal köleleştirme hareketleriyle mücadele etmiştir." Çünkü Feodalite ağalarına göre insan kitleleri kölelerdir. Onlardan korkmanın, kuşkulanmanın gereği yoktur. Kitleler açlık ve hastalığın adi, zayıf mahluklar haline getirdiği yığınlardır. Şeref ve üstünlük duygusuna, adalet ve insaf düşüncesine sahip ve layık değillerdir. En çıkar yol bunların mallarını sömürmektir. Fakat bunların sınai alanda çalıştırılmaları zaruri olduğu için kendilerine işkence etmemeli. Zira birgün, aralarında bir anlayış birliği teşekkül ederek insan haklarına talip olabilirler.

Kapitalist sistemlerde hayat tek boyutlu ve hedefsiz bir harekettir. Buradan ötesi yoktur insan için bu sistemde. İnsan bu sistemde paraya, şehvete, yemeğe saldırganlığa ve namussuzluğa dönüşmüştür. İnsan hak ve görevlerini hiçe sayan sosyal-ekonomik düzenin çeşitli güçlerinin tesiriyle değişti. Müşrik pratiğe dini kisve giydirdi. Putu kendisi yaptı ve yine kendisi taptı.

Kapitalizm insanı hayvani özelliklere sahip kıldı İn-

sanı sürekli "Kabiloğulları" kılacak faktörleri üretti ve tüketti. Irkı, kabileyi, sınıfı, grubu, mevkiyi ve aileyi üstünlüğün ana faktörleri olarak toplumsal gerçekler haline getirdi.

İnsanı bir ümmet kılan, bâtıl dinlerin tesirinden uzak muvahhid bir mümin kılan tüm faktörleri red ve inkâr ederek, şirki adım adım örgütleştirdi.

İnsanları nefsî isteklere ve ırkî temayüllere esir hale getirdi. İrtidatı en doğal toplumsal vakıa haline getirdi. Bu sistem öyle bir hannastır ki, tüm fonksiyonu ve tüm görevi insanların kalbine vesvese vermektir. Ancak bu sistem, "Biz ancak Allah'ın teslim olmuş kullarıyız ve yine O'na dönücüleriz." diye haykıran insanları ve idrakleri asla tüketemeyecektir. Çünkü İslâm insanları, ma'bed ve tekkelerde inzivaya sürüklemek için gelmemiştir. Sadece yürek ve vicdanlarda kalmak için de gelmemiştir. Aksine hayata hükmetmek, onu dilediği biçime sokmak için gönderilmiştir.

İslâm prensip ve düşüncelerini fikir ve eylem olarak gerçekleştirmek, emir ve yasaklarını et ve kandan oluşan bir toplum halinde görmek ister.

İslâm, sadece kul ve Allah arasında bir münacaat, sadece gönülde saklı bir inanç ve camilerde namaz olarak kaldığı sürece hiçbir iş göremez. Ne serveti toplum ihtiyaçlarına göre dağıtabilir, ne emek-ücret dengesini, ne fırsat eşitliğini sağlayabilir, ne uyuşuk güçleri çalışmaya sevkedebilir, ne devlete milletlerarası camiada bir mevki temin edebilir, ne ordu techiz edebilir, ne de kuvvet biriktirebilir.

İslâm, kazanç ve mülkiyetin temelinde sadece "Emek" arar: Bedenî veya zihnî emek. Kazancın temelinde emeği

aradığı için "Faiz"i yasaklamıştır. Çünkü borç verilen para vasıtasıyle sermayeyi arttırmak emeksiz ürün elde etmek demektir. Emek ve alın teri esastır. Çünkü İslâm Peygamberi çalışmaktan şişmiş el için "İşte Allah ve Resulü'nün sevdiği el, bu eldir." buyurmuştur.

Mülkiyet, ferdi devlete karşı koruduğu için lüzumludur. İslâm'da sosyal tencere yoktur, ayrı mutfaklar vardır. Hayat için kavga yerine yardımlaşma prensibi mevcuttur. Ancak Batı için hayat mücadeledir. Bu nedenlerdir ki, Batı'nın en büyük siyaset nazariyecileri bile tezattan kurtulamazlar. Kurtulamazlar; çünkü kucağında geliştikleri sınıflı toplumun kanunu kavga, yani tezattır. Kana bulaşmamış, kan sıçramamış lokma yediği pek görülmemiştir; Batı'nın.

İslâm'da hiç kimsenin maddi imtiyazları yoktur ve olmayacaktır da. Servetler arasında uçurum, İslâm'ın tanımadığı bir felâkettir. İslâm cemiyeti, havas ve avamdan ibaret bir bütündür.

İslâm malın kişinin tekelinde devletleşmesini istememektedir. Çünkü dengeyi muhafaza etmeyen toplumlara sirayet eden hastalıklara dikkatimizi çekerek bizi ibret ve terbiyeye davet etmektedir.

"Bir şehri yok etmek istediğimiz zaman, onun nimet ve refahtan şımarmış elebaşlarına emrimizi göndeririz. Buna rağmen yoldan çıkarlar. Artık o şehir yok olmayı hak eder. Biz de onu yerle bir ederiz" (İsra, 16)

"Allah'ın fethedilen memleketler halkının mallarından peygamberine verdikleri; Allah, Peygamber, hısımlar, yetimler ve yolda kalmış içindir; Ta ki bu mallar içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmasın, Pey-

gamber size ne verdiyse onu alın. Size ne yasak ettiyse de ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir." (Haşr, 7)

Zekât müessesiyle İslâm, servetin sadece zenginler denen bir grubun elinde bir devlet olmasını engellemiştir. "Ki bu saye de servet sadece zenginleriniz arasında dolaşıp duran bir devlet olmasın." Zekat denen sürekli vergi, bu vergi servetin aslından her yıl % 2.5 ile % 5 oranında alınır. Yoksa zekat fertten ferde, bir elden ötekine lütfedilen bir ihsan değildir. Bu söylenenler, İslâm'ın ihtilalsız, ızdırabsız, büyük sıkıntıları olmayan normal bir toplumda uyguladığı prensiplerdir. Ortalık birbirine karışıp ihtiyaçlar anormal şekilde sırıtınca artık servet mutlak olarak toplumun malıdır.

İslâm'a göre çalışmak, ruhun ve bedenin zekatı, İslâm'ın kutsal ibadetidir. İslâm'da emeksiz ücret, işsiz gelir yoktur.

İslâm bize kanunda, servette, imkanların paylaşılmasında, emek ve ücrette adalet temin edecek güçtedir. Şundan da şüphe etmeyiniz ki İslâm, insan medeniyetine dilenciler gibi ortak olmak yoluyla aşırdığımız veya ödünç aldığımız sistemlerden daha kudretli bir şekilde iş görecektir.

İslâm rahat anlaşılır, apaçık bir akide, yoksulluk, servet şımarıklığı, derebeylik, kölelik, kan, zulüm ve istibdadın yer alamıyacağı, uyumlu, ölçülü bir sosyal nizamdır.

İslâm demek şeyh ve dervişlerin yönetimi demek değildir. Şeyh ve derviş kisveleri, İslâmi olmaktan uzaktır. İslâm yönetimi ortada dini bir sınıf olduğu sürece gerçekleşemeyecektir. Çünkü İslâm'ın getirdiği dünya görüşünde dini diye bir sınıf mevcut değildir.

Din bezirganları feodal ve kapitalist bir toplumda kendilerine önemli görevlerin düştüğünü bilmektedirler. Sözü geçen idarelerde verilen ve ifası için kolaylıklar sağlanan bu görevler onların geçimlerini sağlamaktadır. Bu görev yoksul, sömürülen, çalışan fakat aldatılan kitleleri uyuşturma, afyonlarına görevidir.

Öyle sanıyorum ki, İslâm'a en büyük düşmanlık -meşrep, mezhep, kavim ve soyları ne olursa olsun- din adamı geçinen sahtekârdan gelmektedir. Ve bunda garipsenecek bir taraf yoktur. Çünkü İslâm'da hiçbir iş yapmadan başkalarının sırtından rızıklanan bir din adamları zümresi'nin olmadığını bu sahtekârlar da biliyor.

Kapitalist sistem şüphesiz varlığını muhafaza edecek şartları hazırlayacaktır. Bunların başında basın ve yayın araçları gelmektedir. Kapitalist gazetelerin sundukları şehvet tabloları kitleye, içinde yüzdüğü yoksulluk ve sıkıntıyı unutturmak, onun oyalamak ve kitleyi, ruhsuz kapitalistlerin bizzat faydalandığı bu şeylerin sadece resimleriyle aldatmak için takdim ediliyor. Hiçbir şey kalabalığın afyon ve eroine tutulmuş gibi tutulduğu bu rezil araçlar kadar kapitalistlere yardım edemez.

Sınıfsal çıkarlar tehlikeye girdiği zaman kapitalist sınıfın içine girdiği yoğun çalışmaları bulunur. Kapitalistlerin menfaatları bir an tehlikeye düşecek olsa, partili hasımlar, bütün kinlerini unutuyor, düşmanlıklarını bırakıyor, bu tehlikenin bertarf edilmesi için beyi, paşası, parlamenteri tek saf haline geliyorlar. Bakıyorsunuz, kapitalistlerin çıkarlarını tehdit eden bu engeli, kitlenin alıyhına olacak şekilde, elbirliği ile ortadan kaldırıyorlar. Çünkü bunlar, şu veya bu partili, şu veya bu meslekli olmaktan önce kapitalisttirler.

Evet bu derece pratik taktikler bulabilen ve uygulama alanına sokabilen bir ekonomik-sosyal-siyasal sistemde yaşayan kitlelerin dikkat etmek zorunda oldukları bazı noktalar mevcuttur. Kitleler şunu bilmek zorundadırlar. Beynelmilel kapitalizmin doğu ve batı temsilcileri arasında yoksul kitleler aleyhine perçinlenmiş tabii bir akit vardır. Ayrıca emperyalizmle yerli kapitalizm arasında parçalanması imkansız bağlarla kayıtlı bir sözleşme mevcuttur. Kitle şunu da bilmelidir; emperyalizm halka esas suratını hiçbir zaman göstermez. İşini yürütecek, gerçek suratını örtecek bir perde surat kullanır. Bu perde, emperyalizm tarafından bütün işler kendisine devredilmiş olan hakim kapitalist tabakadır. Bu iki kuvvet hiçbir zaman birbirini öldürecek, güçsüz bırakacak, kalabalığın eline koz verecek şekilde savaşmazlar. Bu muhaldır. Aldatılmış halk, emperyalizmin ilk günden beri böyle bir tabakanın teşkili için didindiğini iyi bilmelidir. Halk şunu da unutmamalıdır: Emperyalizme zemin hazırlamak için didinen alçaklara emperyalistler nimet ve lütuflar yağdırmıştır.

Kapitalizmin oluşturduğu esaret ağına girmemek, içir acaba nasıl bir Islâm'a sahip olmak zorundayız? Kur'an'ır tebliğ ettiğine mi, emperyalistlerin öğrettiklerine mi, kuşku yok ki, birincisi. Çünkü, "İslâm dudaklarda mırıltı, tesbih tanelerinde gürültü, girtlak çatlatma, naralar savrulan mevlit, ünvanlar dağıtılan toplantı, üst baş soyulup atılan ayin olunca kimsenin kılına dokunmaz. Çünkü bütün bu saydıklarımız kitleyi oyalamak için sömürücü kudurganlarının yarattıkları afyonlardır. Lâkin Islâm güçlü bir idare olarak servet, insan hakları, sosyal olaylar üzerinde kendisini duyurmaya, ibadet ve günlük hayat alanındaki ikiliği ortadan kaldırmaya başlayınca madalyon ters düşer. O zaman İslâm, sömürücülerle sakınılması, uzaklaştırılma-

sı, savaşılması gereken bir tehlike, bir problem olu verir. Bu sırada emperyalizm sömürücülere, sömürücüler de emperyalistlere başvurur. Tehlikenin bertaraf edilmesi, güçlüğün giderilmesi için birleşir, dindirilmediği anda boğması muhakkak olan tufana karşı birilkte seferber olunur. İkilerin birleşmesi o hale gelir ki, İslâm'dan başka hiçbir gücün mukavemet edemeyeceği komünizm bile küçümsenen bir tehlike olu verir. Komünizm ne de olsa sınır dışıdır, maddi güç ve yaygarayla önlenebilir. Yaygaraya, palavraya pabuç bırakmayacak sağlamlıkta bulunan İslâm içerde, tam içerdedir.

Ferdin benliğine şeref ve soyluluk dolduran, ferdi şeriatine muhalif yönetimlere boyun eğmekten men'eden ve her türlü sulta ve diktatoryaya, istila ve zorbalığa karşı savaşa çağıran bir İslâm ne müstebit bir idare ile uyuşabilir, ne de olduğu yerde zalimleri barındırır. Otoriteyi devlete vererek, devlet eliyle servet ve mülkiyeti sınırlandıran, servet ve mülkiyetten toplumun ihtiyaçlarını giderecek kadarını alan, ücretleri bizzat kendisi ayarlayan, genel hizmet ve kurumları devletleştirerek, ihtikarı, faizi, fiat fazlalığını önleyen yalnız İslâm'dır. Böyle bir İslâm elbette sömürücülerle uyuşmaz. Sömürücüler O'nun oldutu yerde elbette barınamaz. Bunun içindir ki zalimler İslâm davasına sadece demir ve ateşi değil, sahte din adamlarını, kiralık yazar ve gazetecileri de musallat ediyorlar.

İslâm insanları asla çalışıp çabalamaktan vazgeçmeye ve bu dünyanın hazırlarını yüzüstü bırakmaya çağırmaz. Aksine insanları dünyevi etkinliklere katılmaya ve nimetleri tatmaya teşvik eder. Kur'an ayrıca insanoğlunun ruhunu maddeye karşı duyduğu çılgın ihtirastan arındırır. Ve onu terbiye eder.

"Ve üstünüze bulutları gölge yaptık. Kudret helvasını yelve kuşunu indirdik. Size rızk olarak verdiğimiz şeylerin iyilerinden, güzellerinden yiyin..." (Bakara, 57)

"Hani bir vakit Musa, kavmi için su arayınca 'Asanı taşa vur" demiştik de taştan onıki çeşme fışkırmış, her zümre su alacağı yeri öğrenmişti. Allah'ın rızkından yiyin, için; yalnız, yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın." (Bakara, 60)

"Ey insanlar, yeryüzünde helal ve temiz olan şeyleri yiyin. Şeytanın adımlarına uymayın. Şüphesiz ki o, sizin için apaçık bir düşmandır." (Bakara, 168)

"Ey iman edenler! Size rızk olarak verdiğimiz şeylerin tertemiz olanından yiyin. Allah'a şükredin. Şayet O'na kulluk ediyorsanız..." (Bakara, 172)

"Sonra her türlü mahsülden ye. Sonra da Rabbının işlemen için gösterdiği yoldan yürü. Karınlarından insanlara şifa olan bal çıkar. Düşünen topluluklar için bunda deliller vardır." (Nahl, 69)

"De ki: "Allah'ın kulları için çıkardığı ziyneti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş?" De ki: "Onlar dünya hayatında iman edenler içindir. Kıyamet günü ise yalnız onlara mahsustur." İşte biz ayetleri bilenler için, böylece açıklarız." (A'raf, 32)

"Allah'ın sana verdiği maldan harcayıp ahiret yurdunu ara. Dünya'dan da nasibini unutma. Allah'ın ihsan ettiği gibi sen de ihsanda bulun." (Neml, 77)

"Altını ve gümüşü biriktirip te Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara büyük bir azabı müjdele..." (Tevbe, 35)

"Çağırır o ateş; imandan yüz çevirip te Hakka arka

döneni. Bir de mal ve para biriktirip depoya, kasaya yığanı, gerçekten insan haris ve cimri yaratılmıştır." (Mearic, 17-18-19)

Malın putlaştırılmaması gerektiği, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar oluşturduğunda da harcanmasının zorunluluğu ve sömürünün gizli ve açık her çeşidiyle haram kılındığı Kur'an'da zikredilmektedir.

"Namazı dosdoğru kılın, zekatı verin ve rûku edenlerle siz de rûku edin." (Bakara, 43)

"Ey iman edenler kat kat katlıyarak faiz yemeyin. Allah'tan korkun ki felah bulasınız." (Al-i İmran, 130)

İslâm, zengin - fakir ayrımında pratik önlemlerle fakiri desteklemiş ancak manevi müeyyidelerle de hem fakiri, hem de zengini terbiye etmiştir. Malın sebep olduğu azgınlığa Rabbimiz dikkatimizi çekmektedir.

"Hayır! Gerçekten insan, kendisinin muhtaç olmayacağını zannettiği için azar." (Alak, 6-7)

Bu ayet Mekken'nin zengini, Daru'n Nedve'nin temsilcisi Ebu Cebil'e dokunur.

Müddesir sûresi 11-16 ayetleri ise Velid b. Mugire'ye değinir.

"Bir tek (yani nevi şahsına münhasır) olarak yarattığım, kendisine uzun boylu mal ve (yanında ve toplantılarda) hamzır bulunmak üzere oğullar verdiğim, (yaşayışını, ömrünü, evlatlarını) yaydığım (bol bol ihsan ettiğim o kafır adamı) hırs ile daha da artırmanı ister.

Hayır (kat'iyyen artırmayacağım) Çünkü O, bizim ayetlerimize karşı alabildiğine bir inadçı (kesilmiş)dir." Müddessir, 11-16)

İslâm; Servetin sınıf ve birkaç fertte yoğunlaşmasını kabul etmemekte, insanın malın mutlak sahibi olmadığını, ancak maldan yararlanma hakkına sahip kılındığını hatırlatarak O'nun dişli çarklarda haysiyet ve şerefini yitirmesine engel olmaktadır.

"(Bundan sonra) kim verir ve sakınırsa, O en güzeli de tasdik ederse, biz de O'nu en kolaya hazırlarız. Ama kim cimrilik eder, kendisini müstağni görür ve O en güzeli yalanlarsa, biz de onu en şiddetli yola hazırlarız." (Leyl, 5-10)

İnsan helak olmadan önce malını kullanarak Rabbinin rızasını kazanmak zorundadır. Aksi halde *"Düştüğü (helak olduğu) zaman malı o kimseye fayda vermez."* (Leyl, 11) Ayetinin tehdidine muhatab olur.

İnsanın genel vasıflarını ve mal karşısındaki tavrını izah ederken Kur'an şu hususlara dikkat çekmektedir.

"İnsanı Rabbi deneyip kendisine kerem eder ve nimet verir "Rabbim beni şerefli kıldı" der. Ama onu denemek üzere rızkını daraltırsa "Rabbim beni fakir düşürdü" der. Hayır, bilakis siz yetime iyilik etmezsiniz. Yoksula yedirmek için birbirinize özenmezsiniz. Size kalan mirası hak gözetmeden yersiniz. Malı da pek çok seversiniz." (Fecr, 15-20)

"Gerçekten o menfaatına pek düşkündür." (Adiyyat, 8)

"(Kendisi) yoksula yemek (yedirmek şöyle dursun) başkalarını da vermeye teşvik etmezdi." (Hakka, 33)

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen ne yeri devirebilir ve ne de dağların boyuna ulaşabilirsin." (İsra, 37)

"De ki: "Rabbimin rahmet hazinelerine siz sahip ol-

saydınız, tükenir korkusuyla yine de cimrilik edersiniz. İnsan çok cimridir?" (İsra, 100)

"Verdikleriyle denemek için sizi yeryüzünün halifeleri kılan ve kiminizi kiminize derecelerle üstün yapan O'dur. Doğrusu Rabbinin cezalandırması süratlidir. Şüphesiz O, Gafûrdur, Rahim'dir." (En'am, 165)

İslâm insanları yardımlaşmaya teşvik etmekte, O'na Allah yolunda harcamanın faziletini, bahtiyarlığını ve karşılığını da şöyle izah etmektedir:

"Mallarını Allah yolunda harcayanların hali yedi başak bitiren, her başakta yüz dane bulunan bir tek tohumun hali gibidir. Allah kime dilerse ona kat kat verir. Allah ihsanı bol olan, hakkıyla bilendir." (Bakara, 261)

Yardımlaşmanın ancak Rabbın rızası için olduğunda anlam kazanacağını, gösterişin adiliğini, mala dayalı gösterişin çirkinliklerini, imanın kökleşmesinin temini için mal harcamanın gerekliliği; harcandığında ise kazandıklarımızın en güzellerinden, yerden bizler için çıkartılanların en iyilerinden harcamamız gerektiği belirtilmiştir. Cimriliğin ise şeytandan kaynaklandığını, harcamanın Allah katında unutulmadığını, fakirlere vermenin daha hayırlı olduğunu, harcamanın devamlı, gizli ve aşikâr yapılabileceğini; fakir müminlerin ise iffetlerinden dolayı zengin gibi bilindiklerini de Allah bize bildirmektedir.

"Onların mallarında yoksullar ve muhtaçlar için bir hak vardır." (Maide, 19)

"Onlar ki mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık infak ederler. İşte onların ecri Rabları katındadır. Onlar için korku da yoktur. Üzülecek te değillerdir." (Bakara, 274)

"Dini yalan sayanı gördün mü? İşte odur yetimi şid-

detle iten. Ve yoksulu doyurmayı teşvik etmeyen. Vay o namaz kılanların haline. Ki onlar kıldıkları namazdan gafildirler. Ki onlar gösteriş yaparlar. Zekatı da men ederler." (Maun, 1-7)

Faiz mide ve cep imparatorluklarının gittikçe büyümesini sağlar. Terazi dengesini bozar. Zekat, bir köprüdür. Zenginin ödemek zorunda olduğu fakirin bir hakkıdır. Sosyal ahengin anahtarı, sevgi ve saygının ekonomik tabanı olan zekat Kur'an'da yer almış bir haktır. Faizin mevcudiyeti proleteryayı günyüzüne çıkaran önemli bir faktördür. Proteryayı bileğinin gücünü kullanmaya adeta zorlayan, dövüşe dövüşe hakkını almasının doğallığını itikad etmiş bir neslin doğmasında büyük emeği geçmiş bir faktör; kinin, öfkenin ve ihtirasın kaynaklarından biridir; faiz.

Sürekli olarak zenginlerin ceplerini, işkembelerini besleyen faiz belasının bereketten yoksun olduğunu, faize dönüşün ateşe dönüş olduğuğu, faizle sürekli iç içe olmanın, Allah'a ve Resulüne açılmış bir savaş (harb) olduğunu öğretmektedir; bize Kur'an.

"Faiz yiyen kimseler; şeytan çarpan kimseler nasıl kalkarsa öyle kalkarlar. Bu onların, "zaten alış-veriş faizi demektir." demelerinden dolayıdır. Halbuki Allah, alış verişi helal, faizi haram kılmıştır. Kim Rabbinden bir öğüt gelir de faizcilikten vaz geçerse, geçmiş olanlar kendisine ve hakkındaki hüküm Allah'a aittir. Kim de tekrar dönerse, onlar cehennem yaranıdırlar. Ve orada ebediyyen kalacaklardır." (Bakara, 275)

İşçinin hakkı yenmemelidir. Hiçbir isim ve parola altında yenmemelidir bu hak. Kapitalist düzende kapitalist insan proleteryayı kendi ilkeleriyle ortaya çıkarmıştır. Sosyalistin mücadelesi bir kapitalist olabilme mücadelesi-

dir. Kapitalist olabilmek, işkembeleri şişirebilmek için mücadele eder. Samimiyet ve içtenliği de yoktur.

"Ey iman edenler, şu muhakkak ki, (Yahudi) bilginleri (nin) ve (Hıristiyan) rahiplerinin bir çoğu batıl (sebeplerle) insanların mallarını yerler. (Onları) Allah'ın yolundan men ederler. Altın ve gümüşü yığıp ve biriktirip de onları Allah yolunda harcamayanlar (yok mu) işte bunlara pek acıklı bir azabı müjdele.

O gün ki bunlar, üzerlerinde (yakılacak) cehennem ateşinin içinde kızdıralacak da o kimselerin alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak. (İşte bu denilecek) nefisleriniz için toplayıp sakladıklarınız. Artık saklayıp istifcilik ettiğiniz bu nesneleri (acısını haydi) tadın." (Tevbe, 34-35)

Netice olarak, İslâm hükmetmelidir. Çünkü İslâm hem kendi insan tabiatını, hem de hayatın anlamını iyi bilmektedir. Ve demektedir ki: Hükmetmiyen İslâm, İslâm olmadığı gibi, İslâm'ı hükmettirmeyenler de müslüman değillerdir.

Fikret Yalçınkaya

KAPİTALİZM UYANIYOR

Şimdi temel bir sorunu inceleyeceğim. Bu soruna sürekli ilgi duydum. Fakat onu hiç tartışma olanağı bulamadım. (1) Sözkonusu problem kapitalizmmin kendisini rasyonelleştirmede kullandığı taktiklerdir. Başka bir deyişle, problem; Kapitalizmin kendisini akla uygun, hesaplı, ölçülü ve verimli hale getirmede kullandığı taktiklerdir. (2)

Bir tarihçi, tarihin değişim yasalarını, sosyal devrimlere neden olan faktörleri ve tarihin diyalektik prensiplerini keşfeder. Tarih felsefecisi ise, sosyal bir sınıfın oluşmasına neden olan faktörlerin, nasıl ve hangi koşullarda oluştuğunu inceler. Ayrıca başlangıcından yıkılışına kadar bu sosyal sınıfın nasıl geliştiğini; tarihin diyalektik tesbitlerine göre sosyal bir sınıfın kendisine karşı olan bir diğer sosyal sınıfı nasıl yıktığını; bir iç devrimle yönetici sınıfın nasıl yok edildiğini, tarihi diyalektiğin nasıl güç kazandığını ve yönetici sınıfın tarihin diyalektik prensiplerinin

kurbanı olma tehlikesini nasıl ciddi bir şekilde hissettiğini açıklar.

İzah edilen bakış açısı gereği denilebilir ki, tarih felsefesi ve diyalektik kurallar, bir proleter devrimin oluşmasına neden olan faktörler hakkında proleter sınıfta bir bilincin gelişmesine yardım ederler. Bu sınıfsal bilinç, kapitalizmi kendi içinde yok edecek bir bilinçtir. Aynı nedenlerle yani tarihin ve tarih felsefesinin vardığı sonuçlar gereği kapitalizm eninde sonunda kendisini yıkacak; varlığını tehlikeye sokacak her türlü davranış, eğilim, sınıfsal, sosyal ve tarihsel faktörleri tanıyıp kavrayacaktır.

Marxizme göre, kişinin ferdi, sosyal sınıf ve proleter sınıfın bir üyesi olma bilinci harekete geçirici bir yol üstlenerek politik öncü bir güç olan proleterya sınıfıyla siyasal bir parti oluşturur. Bu parti yönetici sınıfa karşı proleterya için mücadelenin merkezi görevini yüklenir. Bu politik güç tarihi diyalektiği proleter sınıf yararına hızlandıran, proleter sınıf yararına yönlendiren zorunlu ve temel nedenlerden biri olabilir.

Tarih felsefesinin vardığı sonuçlar gereği hakim veya sömürücü sınıf ideolojisi yani kapitalizm bireysel bilinç ve bilimsel bilinç üzerinde kontrol gücüne sahip olabilmektedir. Ayrıca kapitalizm tarihteki devrimlerin oluşum yasalarını da tanır. Bu nedenle tarihi diyalektiğin kapitalist yöntemi himaye edecek bir çerçevede yön değiştirmesine neden olabilmektedir.

REKABET ENFLASYONUN VE İŞSİZLİĞİN BAŞ SEBEBİ Mİ?

Netice olarak insan, olayların karşı güçleri yararına uygun biçimde cereyan ettiğinin farkına varır varmaz; olayların akışını kendi yararına, sınıfı yararına nasıl yönlendirebileceğinin hesabını yapmağa başlar. Benzer bir tavırla, kapitalizm de; rekabetin proleter devrimin oluşum sebeplerinden biri olduğunu kavradığı an, bu nedeni yani rekabeti yok edecek gücü sahip olabilmektedir. Çünkü rekabet enflasyonun ve işsizliğin başlıca sebebidir. Başka bir deyişle kapitalizm; Marx'ın da kabul ettiği gibi, enflasyonun ve işsizliğin işçi sınıfı devrimine ortam hazırladığını itiraf etmektedir.

Rekabetin yüzeysel yok edilişi için kapitalizm tröstler, karteller ve ortak pazarlar oluşturmaktadır. Bu ekonomik kurumlar aracılığıyle enflasyonu ve işsizliği durdurabileceğini veya bu faktörlerde bir değişim oluşturabileceğini sanmaktadır.

Rekabetin yüzeysel yok edilebilmesi, söylemek gerekir ki, kapitalizmin gerçekleştirebildiği bir olgudur. Bunun doğal sonucu: Kapitalistlerin, büyük fabrikatörlerin artık mallarını denize dökemeyecekleri, milyarlarca dolar değerindeki eşyalarını 1820-1925 yıllarında olduğu gibi yakmayacaklardır.

Bu olaya atfedilen bazı sebepler aşağıda sıralandığı gibidir:

a) Üretim yapılamaması halinde, pazar kaybının sözkonusu olması.

b) İşçi ücretlerinin ödenmesi zorunluluğu,

c) Tüketimdeki azalmaya karşılık üretimdeki azalmayı sağlayamama sorunu,

d) Üretimdeki artışın daima tüketimdeki artışa öncülük etmiş olması,

e) Fiyat artışının sağlanabilmesi için üretim seviyesinin tüketim seviyesinin altında tutulması zorunluluğu.

Sıralanan bu faktörler, kapitalizme kriz ortamı sağlayacak nedenler ve kritik bir işsizliğin doğmasına sebep olacak unsurlardır. Netice itibariyle bu unsurlar proleterya dervriminin oluşumunu hızlandıracaklardır.

Proleter devrimin oluşmasına neden olan faktörlerin vurgulanmaya değer bir diğeri de diyalektik prensiptir. Sözkonusu prensip: Kemiyeti keyfiyete transfer prensibi veya niceliği niteliğe dönüştürme prensibidir. Bu ilke, doğruluğunu yaşamımızda gördüğümüz ve kanıtladığımız sosyolojik bir kanundur.

Örneğin bir şiiri, bir metni ezbere okursanız bu sizi duygulandıracak ve bir heyecan atmosferine itecektir. Ay-

nı şiirin, aynı metnin bir grup tarafından okunması halinde daha çok duygulanır, daha çok heyecanlanırsınız; bu duygu etkili yaşarsınız. Birinci konumda az fakat ikinci konumda oldukça fazla etkilenmenizin sebebi nedir? Kemiyet ya da niceliktir. Başka bir deyişle, şayet şiiri veya metni 500, 2000, 5000 kişi okumuş olsalardı muhakkak ki daha fazla bir heyecanlanma sözkonusu olacaktı.

Bu duygu ve heyecan atmosferi, şiir metninin 5-6 kişi tarafından okunması halinde oluşması beklenen duygu ve heyecan atmosferinden şüphesiz daha büyük olacaktır.

Görülebileceği gibi kemiyetteki artış, keyfiyeti sonuç vermektedir. Yani kemiyetin keyfiyete dönüşüm prensibi sözkonusu olmaktadır. Başka bir deyişle, bir duygu; bir düşünce; bir heyecan hali hatta bir karar proleteryanın düşünce tarzında rezonansa neden olmakta; kemiyetin keyfiyete dönüşümünü sağlamaktadır.

Aynı metod, aynı yaklaşım tarzı sosyal sınıflı yapıya sahip bir sahip bir sistemde de işlemektedir. Marksizm, 19. y.y. çiftçi devriminin niçin geciktiğinin veya niçin asla gerçekleşemeyeceğinin nedenlerinden biri olarak işçilerin sınıfsal bilinçlerinin yetersiz; çiftçilerin de kendilerini yeterli düzeyde tanımamış olmalarına bağlamaktadır. Bu nedenle, işçiler çiftçileri yönlendirmek, onlara gerekli sınıfsal bilinci vermek, gerekli sınıfsal bilinci kazandırmak zorundadırlar. Bu sorun kemiyet sorunudur. Yani iş yerlerinde çiftçi konsontrasyonunun yetersiz, düşük ve zayıf olması sorunu. Çiftçiler geniş bir arazide dağınık bir tarzda çalışırlar. İşyerleri birbirlerinden 100-200 metre hatta biriki kilometre uzakta bulunabilmektedir. Halbuki, sanayide işçiler daha yüksek bir yoğunluktadırlar. Örneğin, 100-200 işçi 5000-6000 m2'lik alanda çalışırlar. Bir diğer sebep

ise, işçilerin birbirlerine yakın ikamet ettikleri gerçeğidir. Bu nedenle Endüstriyel Kapitalizmde çalışan veya sömürülen sınıf oldukça yüksek bir yoğunluğa sahiptir.

Feodal sistemde ise çiftçi olarak da vasıflandırılan işçiler oldukça geniş bir araziye serpiştirilmiş ve dağıtılmışlardır. Endüstriyel kapitalizmde işçi konsantrasyonunun artması, işçisi konsantrasyonunun büyümesi feodal sistemin gerilemesine ve zayıflamasına hep olacaktır.

Bu hal, işçinin sınıfsal gücünün daha yoğun bir konsantrasyona varmasını sağlayacaktır. 100 işadamı için 10, 20, 30'lu gruplar halinde çalışan bu insanlar kapitalizm gelişip büyüdükçe beş kapitalist için çalışmak zorunda kalacaklardır. Böylece iş gücü, kapital ve üretim konsantrasyonu; işçi sınıfı ve işgücü konsantrasyonunu doğuracaktır. Bu hal yeniden işçi sayısı artışına neden olacak, bunun sonucu olarak da işçinin direnme azminin gelişmesinde, büyümesinde etkili ve belirleyici unsur olacaktır.

Proleter sınıfta ve onun daimi büyüyen konsantrasyonundaki artışına ben "kemiyete yönelik artış" adını veriyorum. Tıpkı suyun ısı derecesinin artışı gibi. Bu kemiyet uygun koşullarda daha sonraları keyfiyete dönüştürülecektir. Oluşan bir keyfiyet proleter sınıfın sınıfsal bilincine varmasını ve uyanmasını sağlayacak, kurtuluşunu yani yapacağı devrimi sonuca bağlayacaktır. Gün boyunca gruplar halinde çalışan, iş üreten; akşamları da kayıplara karışan insanların sorunlara karşı daha hassas, daha duyarlı olduklarını görebilir, farkedebilirsiniz. Sorunlara karşı bu denli duyarlılığın, bu denli hassasiyetin nedeni çalışanların iş konsantrasyonları ve işyeri yaşamlarıdır. Bu hal işçilerin dağınık değil toplu bir yaşama sahip olmalarından kaynaklanır. Dağınık, bölük-pörçük ve parçalan-

mış bir güç benzer sonuç doğuramaz. Çalışanların konsantrasyonu arttıkça bu artış onların bir araya gelerek konuşmalarını, daha çok görüşüp tartışmalarını ve aralarında düşünce değiş-tokuşunu sağlayacaktır. Netice itibariyle bu yapı, tavır ve ilişkiler çalışanların ilgisini fazlasıyla çekecek, onları sarıp kuşatacaktır.

Tüm bu faktörler bir uyarı fonksiyonu göstermekte, bir uyanışa neden olmaktadır. Sınıfsal his ve duygunun, sınıfsal ihtiyaçların ifade edilmesine, ifşa edilmesine olanak sağlamaktadır. Yeni kararların verilmesine, bireysel ve sınıfsal güce inanmaya zorlamakta, organizasyona neden teşkil etmekte, yönetici sınıfa karşı koymak için yaşam şartlarının, çevre koşullarının hesap ve analiz edilmesine itmektedir. Tüm bu faktörler, sınıfsal bir devrime yol açacak ve sınıfsal bir devrim hareketinin oluşumunu kolaylaştıracak unsurlardır.

Diğer tarafta, kapitalistler bile sözkonusu tüm sorunlardan haberdardırlar. Artık kapitalist eskiden olduğu gibi aptalcasına para istifleyen biri değildir. Kapitalistler artık sosyolog, felsefeci, bilim adamı ve hatta çok iyi tanınan Marksist/Sosyalist uzmanları da çalıştırabilmektedirler. Kapitalistler varlıklarına yönelmiş tehlikelerden tümüyle haberdar edildiklerinde tüm güçlerini zorunlu tarihi seyri değiştirmek için harekete geçireceklerdir.

Görüldüğü gibi kapitalizm Batı'da misyonunu gerçekleştirmede çok başarılı olmuştur. Daha önce bahsettiğim gibi, proleter bir devrim hareketi 19. y.y.'da bile başlatılmışken, 20. y.y.'da sınıfsal devrim hareketi hakkında hiçbir şey işitmememiz gayet ilginçtir. Hatta bazı Fransız köylerinde proleter sınıf seçimlerde sağ eğilimi desteklemektedir. Fransa ve İtalya'da seçim sonuçları net bir şe-

kilde sağcı ve solcu eğilimleri gösterebilmektedir. Ayrıca seçimler boyunca proleter eğilim politik panolarda ayrı bir eğri üzerinde gösterilmekte, ayrı bir eğri üzerinde ifade edilmektedir.

Yaşam standartları yükseldiğinde ve bu satandartlar gelişmenin ifadesi olduklarında, politik panolarda eğilimin veya tercihin sağa yönelik olduğu görülmektedir. Bu durumda söyleyebiliriz ki, Avrupa'nın Marx'ın bahsettiği proleter sınıf bile sağ eğilimlere sahip olabilmektedir. Fakat yaşam standartları gerilediğinde, savaş nedeniyle Fransız ekonomisi kötü bir yara aldığında, politik panolarda eğilimin sola veya tercihin sol olduğunu görebiliyoruz. Fakat günümüz politik panoları 19. y.y. politik panolarıyla karşılaştırıldığında tercihlerin genel karekterlerinin sağcı olduğu kolayca anlaşılır.

Görüleceği gibi, proleter sınıf tarihi diyalektiğe göre bir devrim oluşturmuş, devrimci bir değişim meydana getirmiş olması gerekirken, şimdi zorunlu tarihi seyre, zorunlu tarihi metoda zıt bir tarzda hareket etmekte ve ondan uzaklaşmaktadır. Bunun nedeni ise, kapitalizmin tüm dinamiklerden, tüm faktörlerden haberdar olması ve şu anda çalışanların konsantrasyon artışını durdurmak, zayıflamak için sıkı bir çalışmanın içinde bulunmasıdır.

Eskiden, örneğin İngiltere ve Lancashire'de tüm fabrikalar sanayi bölgesinde inşa edilmekteydi. Bu nedenle, birbirine ve fabrikalara yakın yaşayan işçilerden kurulu bir sanayi şehri, bir sanayi kasabası oluşurdu. Bundan dolayı da; onlara ortak kulüpler, yüzme havuzları; ortak yaşam olanakları; ortak köy, sinema, deniz ve sahil-plaj imkanları verilmekteydi.

Halbuki durum bugün hiç de öyle değildir. Tüm çaba-

lar bugün işçilerin işyerlerine oldukça uzak bölgelerde yaşamalarını sağlamaktır. Tüm çalışanların kümelenebileceği bir yer inşa etmek yerine, birkaç bölgeye dağınık bir tarzda birkaç inşa esas alınmış ve pratiğe konulmuştur.

Pek çok endüstri kasabalarında, birbirine 2-3 km. uzakta bulunan işçilerle; 2-3 km. uzaklıktaki köyler mevcuttur. Bu köyler ve yerleşim merkezleri boş arazi, gereksiz park ve pazarlarla birbirlerinden soyutlanmıştır. Söylemek gerekirse, geniş bir alanda 3-4-5 veya 6 yerleşim alanı mevcuttur, fakat bunların birbiriyle hiçbir alakaları bulunmamaktadır. Her köy ancak kendi yerleşim merkezindeki sinema, kulüp ve alış-veriş merkezini kullanabilmektedir. Yerleşim merkezleri arasındaki uzaklık oldukça büyük ve diğer yerleşim merkezleriyle hiçbir alakaları yoktur. Ancak yakın-akrabalıklar ziyarete neden olabilmektedir. Bu durum, kapitalizmin çalışanların konsantrasyonunu ve beraberliğini nasıl yönettiğini göstermektedir.

Tarihi diyalektiğin sonucu olan proleter devrimin oluşumunu hızlandıracak temel faktörlerden biri de, proleter sınıfın sınıfsal bilincini kazanması ve sınıfsal gücünü tanımasıdır. Önceden de bahsettiğim gibi, yoksulluk duygusu bir hareketi oluşturan, bir eylemi başlatan esas unsurdur. Bir sosyal sınıfı kıyama, baş kaldırışa, isyana ikna edecek, onu razı kılacak faktör sömürülmüş olmanın bilincine vardırmak ve bu bilinci onda oluşturmaktır; yoksa sadece sömürülmüş olmak kıyam için yetersizdir.

Diyalektik, harekete geçirici bir unsurdur. Biz şu gerçeğe tanık olduk ki, zıt donuk diyalektikler, tezler-antitezler 1000-2000 yıl boyunca mutluluk, ahenk ve barış içinde beraber birarada yaşamışlardır. Bu ortak yaşamın neden-

leri oldukça açık ve kesindir. Bu ortak yaşamın nedenleri büyük bir oranda ırki, kabilevi olmakta; ayrıca zıtlıkları teskin edici faktörlerle farkı dinler de etkili olabilmektedirler

Devrimi hızlandıran faktörlerden biri de sınıfsal bilinç ve sınıfsal tanışmışlık olgusudur. Bu diyalektik hareketin de bir prensibi, bir faktörüdür. Kör bir sınıf sınıfsal bilince nasıl varabilir? Gerçeklere karşı, hayatın pratiğine karşı kör bir sınıf sınıfsal bilincini nasıl kazanabilir? Sınıfsal bilinç oluşurken, sözkonusu bu bilinci tanımadan, gayesini bilmeden hedefi nasıl saptayabilir? Bu bilincin hangi sınıfın ekonomik ve toplumsal yararlarını zedeleyeceğini kavramadan, bu şuurun oluşturabileceği devrim hareketi nasıl ertelenebilir, nasıl sonraya bırakılabilir? Kısacası sınıfsal bilinci ancak onu tanıyan ve kavrayabilenler durdurabilir ve tavırların bu tarzda cereyan etmesi çok doğaldır. Bu hal tıpkı hastalığın tüm belirtilerini bilen bir doktorun tavrını simgelemektedir. Ancak o zaman hastalıkla gerektiği gibi rahatlıkla savaşabilmektedir. Sömüren sınıfların (3) sınıfsal bilince kavuşmalarını sağlayan esas faktörlerden biri de bu sınıfların sahip oldukları ve sahip olmadıkları ile yakından alakalıdır. Başka bir deyişle, sınıfsal bilince erme; mahrumiyet, yoksulluk ve ihtiyaçlarla sıkıca bağlantılıdır

Dolayısıyla, ne zaman ki yoksulluğumuzu en derin bir tarzda hissedersek, o zaman sınıfımızı ve sınıfsal hangi faktörler bize daha çok yoksullaştığımızı hissettirecektir?

Toplumdaki tecrübelerden, acıdığımızı hissedebilmeniz için sadece fiziksel acıkmış olmanın yeterli olmadığını farkedebilirsiniz. Bir kısım aç insanların açlıklarını hissedemediklerini, hatta Allah'a, iyi bir yaşam sürdükleri için

şükrettikleri gözlemlenmiştir. Çünkü mideleri açlıktan kavrulan bu insanların bilinçleri olaydan habersizdir. Onlar fiziksel açlıklarının farkındalar fakat doğal olmayan bir yoksulluğun kurbanı olduklarını hissetmemekte, hissedememektedirler. Onlar bu yoksulluğun doğallığına inandırılmışlardır. (4)

Aldatmaya-aldatılmaya sebep olabilecek pek çok faktör mevcuttur. Ancak yoksul ezilmiş ve sömürülmüş bir kişinin yoksulluğunun, ezilmişliğinin ve sömürülmüşlüğünün bilincine varabilmesi için zorunlu faktörler nelerdir?

Kişinin sağlıklı bir yaşam için sahip olmak zorunda olduğu unsurları kavraması ve onlara sahip olabilmesi oldukça büyük bir problemdir. Fakat bir insan sözkonusu tüm faktörlerden habersizken, bir diğerinin bunlara sahip olması zorunluluğu vardır.

ZITLIK

Hangi faktörler insanın yaşamında mahrumiyet ve yoksulluğun hakim bulunduğunu kavratabilir? Bu faktörler ne düşük gelir düzeyi; ne de hiçbir gelirin olmaması halidir. Ne düşük üretim düzeyi, ne küçük mülkiyet ve ne de küçük sermaye sahipliğidir. Bu belirleyici faktör yetersiz harcama ve tüketimdir. İnsan üretilen malda, üretilen eşyada çok düşük bir tüketim payı sahibi olduğunu hissettiği zaman, sömürüldüğünün farkına ve bilincine varmaktadır. Tüketim zorunlu olabileceği gibi, örneğin yiyecek ve giyecek maddeleri; lüks de olabilmektedir, araba, halı v.s.

Düşük tüketim düzeyinizle sömürülmekte olduğunuzun bilincine varabilir, sömürü hadisesini kavrayabilirsiniz. Bu kavrama ve bilinç sınıfsal muhalefet ve sınıfsal mücadeleyle sağlanabilir. Sınıfsal ayrıcalıkların ve imtiyazların belirtileri sermaye olmadığı gibi üretim düzeyi de değildir. Sınıfsal ayrıcalıkların belirtileri tüketim düzeyi ve zorunlu harcamalardır. Bu durumda konuyla ilgili gerçeği nasıl kavrayabiliriz?

Bir sosyal sınıf çok daha yüksek bir gelir düzeyine sahip diğer bir sosyal sınıfa göre ekonomik ezilmişliğin içinde bulunduğunu kavrayamayacaktır. Ancak ne zamana kadar? Geri bırakılmış sosyal sınıf, ekonomik ezilmişliği yaşayan sosyal sınıf; ileri ekonomik düzeydeki sosyal sınıfın zorunlu ve lüks tüketimini kendi tüketimi ile karşılaştırıp, aralarındaki derin farkı ve uçurumu hissedince, o zaman ne denli bir yoksulluğun içinde bulunduğunu da kavrayacaktır.

Bundan dolayı, insan bir gerçeği esaslı bir şekilde ancak zıtlıklar ve mukayeseler atmosferinde kavrayabilir. Ancak böyle bir ortamda gerçekleri tasarlayabilir. Çünkü kapalı bir ortamda, dar bir çevrede insan kendisini her yönüyle en güçlü tek varlık olarak düşünebilir. Bundan dolayı da daha derin bir kavrama gücü ihtiyacı hissetmez. Fakat güçlü beyinlerin, araştırıcı zekaların ve çok boyutlu kavrama kapasitelilerin bulunduğu bir ortamda kişi öğretip eğitilemediğinden dolayı komplekse kapılabilir. Kişi ne zaman ki, çok geniş bir bilgi ve kültür birikimine sahip insanlarla aynı ortamı paylaşırsa aynı atmosfere sahip olursa; o zaman ne denli düşük, ne denli yetersiz bir bilgi-kültür birikimine sahip olduğunu kavrayabilecektir.

Netice itibariyle denilebilir ki: "Ben bilmem" yargısı, çok yüksek bigi ve kültür düzeyine sahip insanlarla görüşüp tanıştığımızda varabileceğimiz haklı, yerinde ve zorunlu bir sonuçtur.

Kapitalist sınıfın neyi-nasıl yediği, nasıl giyindiği, nelerden hoşlandığı, nasıl bir yaşam sürdürdüğü bana yoksulluğumu, fakirliğimi ve sümürülmüşlüğümü hatırlatan, zıtlıkları görmemi sağlayan, adaletsizliğin farkına varmamı etkileyen faktörlerdir.

Sonuç olarak, yoksulluk ve kompleksi oluşturan esas unsur tüketim olayıdır. Yetersiz tüketimi hissettiren unsur başkalarının, içinde yaşadığımız toplum üyelerinin tüketim düzeyleridir. Bu pratik gerçek normal pazarlarımızda da farkedilebilir.

Kapitalistler, pazar yaşamını ahlaki ve dini normlarla kurdukları halde, gerçekte kapitalist kamulaştırmanın köklü bir hayat tarzı olan din'le hiçbir alakası bulunmamaktadır.

Örneğin, bir şehrin yarısını satın alabilecek zenginlikte olduğu halde küçücük bir ofiste oturan, ucuz ve basit giyinen, kirli bir odada oldukça fakir görünümlü ve köhne bir sandalyede oturan büyük bir iş adamı düşünün. Akşamları çorba içen veya yoğurt ekmek yiyen bu insana dikkat edin. Bu haliyle ve hayata karşı bu tavrıyla sanki yaşamın kendisi için değersizliğini mesaj olarak vermek istiyor gibi bir hali var; değil mi? Ancak kapitalist niçin böyle yaşamayı-böyle görünmeyi arzulamaktadır?

Bu tür yaşamı tercih etmenin bir nedeni olamaz mı acaba? Bu tavrıyla kapitalist, işçisinin tavrında bir değişiklik mi sağlamaya çalışıyor dersiniz?

Kapitalist'i bu haliyle gören ve tanıyan işçisi genelde patrondan daha iyi bir yaşam sürdüğüne inanmaktadır. Çünkü giyiminde bile patrondan daha hoş, daha zarif olduğunu hissetmekte, dolayısıyla O'nu yadırgamamaktadır. Emekçi fiziksel görünüş, bakımından patronuna üstünlük sağladığını zannettiği gibi; çocuklarının ve eşinin pratik yaşamları açısından da daha iyi, daha ileri bir düzeyde olduğunu sanmaktadır.

Hatta işçi hanımını ve çocuklarını bir lokantaya götü-

rebilmekte, bir seyahate çıkarabilmektedir. Emekçinin sahip bulunduğu tüm bu olanaklara karşın; patronu ise bir seyahat isteğine, bir dinlenme duygusuna bile sahip olmamakta veya olamamaktadır.

İşçi, patronunun pratikte kendisinden daha da yoksul bir yaşama sahip olduğunu görünce, sömürüldüğünü hissetmemekte ve hiç bir komplekse kapılmaktadır.

Bu nedenledir ki, ülkemiz kapitalizm'inin kendisini Avrupa Kapitalizm'inden daha erken rasyonelleştirdiğini farkedebiliriz.

Eskiden Kaşan ve Yazd'a bağlı kasabalardaki evlerin sıvaları ve dış yüzleri, köy evlerinin sıvalarından ve dış yüzlerinden farklı değildi. Pazardaki klasik ticari merkezler aynı özellikli kapılara sahipti. Fakat toprak ağalarının ve büyük toprak sahiplerinin ticari merkezleri için aynı durum sözkonusu değildi. Binaların yapımı genelde çamur ve saman karışımından ibaretti. Bu nedenle evler oldukça benzerlik arzederdi. Doğal olarak aralarındaki tek fark ölçüleriydi. Haliyle kasabadaki tüm evlerin bir kişiye ait olduğu sanılırdı.

Halbuki evlere girildiğinde durumun tümüyle değiştiğine şahit olurdunuz. Serilen halıları ve sunulan yemekleri gördüğünüzde, içinde misafir olarak bulunduğunuz evle bitişik ev arasındaki derin farkı görebilirdiniz. Sözkonusu evlerin karşılaştırılmaları hiçbir yönüyle imkan dahilinde değildi.

Bu durum, bugün şehirlerimizin sahip olduğu herşeye ve mevcut sınıfsal sistemimize tümüyle aykırıdır. Bugün modern şehirlerde pek çok zıtlıklar gözlemlenebilir. Pek çok zıtlıklar bir arada yaşamaktır. Modern insan ise olan-

ca gücüyle evinin dış yüzünü güzelleştirmeye çalışmaktadır. Bu çaba ve gayret, bu davranış ve tavır kişinin kendisini daha üstün bir sınıfsal yapıda göstermek isteğinden kaynaklanmaktatır. Çevrenin kendisini farklı algılamasını arzulamasından doğmaktadır. Halbuki gerçekte evin dış yüzünün bireysel yaşamına derin bir etkisi olamaz. Bu psikolojik müdahaleler ancak bir kompleksi yok etmekte ve kişide üstünlük duygusu oluşturmaktadır.

Sözkonusu sınıfsal yaşam, öğrenmiş bulunduğum bir hayat tarzı, takip etmiş olduğum bir hayat yoludur.

Eskiden tüm yapılar bütün özellikleriyle hemen hemen aynı özelliklere sahip bulunmaktaydılar. Bugün herkesin gayesi evini ve kapılarını boyatarak, yeniden düzenleyerek, evine dekoratif bir görünüm kazandırmaya çalışmaktır. Bu müdahaleden de güdülen gaye, evi diğer tüm evlerde farklı kılmaktır. Günümüzde herkes çevresinde emsalsiz olmaya çalışmaktadır. Arabasının rengi ve modeli olağan olmamalı, toplumda mevcut araba modellerinden tümüyle farklı özelliklere sahip olmalıdır.

Giyimi de bir ayrılık, bir aykırılık teşkil etmelidir. Giyiminde farklı ve müstesna olmalıdır. O'na göre, müstesna olmak demek her şeyde farklı, mevcut her şeye isyankar ve hiç kimsenin zevkiyle uyuşmamaktır. Bu tavrıyla kişi bir başka sınıfa ait olduğunu göstermek istemekte, yani sınıfsal yapısını belirlemektedir.

Bu nedenle, kişi sürekli olarak dış görünüşüne dikkat etmekte, şıklığına büyük bir dikkatle eğilmektedir. Dahası; kişi sahip olduğu bu farkları abartmayı arzulamakta, mevcut toplumla zıtlıklarını ileri bir düzeye çıkarmayı istemektedir. Bu tür davranışlar doğru veya yanlış olsun, sömürülen sınıfta bir aşağılık ve küçüklük duygusu mey-

dana getirmektedir. Bu tavır ve psikolojik yaklaşım tarzı Batı'daki sınıfsal ayrıcalıkların ruhudur. Bu hal toplumumuza da sokulmuş ve modern insanı tesir altına almıştır. Bu farktörler, sömürülen ve aşağılanan sınıfsal örgütü harekete geçiren, isyana zorlayan ve uyandıran faktörlerdir.

Aristokrat adetler, gelenek ve görenekler daima Batı'da daha çok belirginleşmiş, daha çok belirleyici olmuşlardır. Batı toprağı bu adetlere daima şahit olmuştur. İslâm ekonomisinin mülkiyet sisteminin getirmiş bulunduğu prensipler icabı, bu tür aristokrat adetler İslâmi toplumda hiçbir zaman mevcut olmamıştır.

İslâm ahlakı sürekli olarak bu tür aristokrat eğilimlere karşı direnmiş ve mücadele etmiştir.

Bu mücadele ve direnme aristokrat görkem ve şatafatını oldukça zayıflatmış, onu hemen hemen sıfırlamıştır. Bu mücadele ve direnme zenginliğe, büyük servet ve refaha, konfora, gösteriş ve fiyakanın kol gezdiği bir devreye, başkalarını küçük görmenin normal sayıldığı bir atmosfere rağmen verilmiş ve beklenen başarı düzeyi de elde edilebilmiştir. Halbuki aristokrat sınıf ayrıcalıkları ve aristokrat tesiri Avrupa'da halen oldukça yüksek bir düzeydedir.

Aristokrat teriminin tok olmasına, tarihe karışmasına neden olan büyük Fransız Devriminden iki asır sonra bile, çağdaş aristokratlar halen yaşayış ve tavırlarında farklılıklarını - ayrıcalıkların muhafaza etmektedirler. Onlar hala sık sık uğradıkları "Kapalı Restaurant"larına devam etmektedirler. Söylemek gerekir ki, ne kadar para ödemek isterseniz isteyin, aristokrat sınıf üyesi olmayan hiçbir kimse bu lokantalara giremez. Aristokratların özel kulüpleri, kapalı eğlenme ve ağırlama yerleri, sadece kendi ara-

larında evlenme adetleri vardır. Ancak çok özel bir konumda bulunan kişilerin üyeliklerine olanak tanıyan aristokrat aileler ve kulüpler de mevcuttur. Bir bütün olarak, aristokrat aileler birbirleriyle ilişki ve yakın dostluk içindedirler. Aristokratların sosyal ilişkileri, erkek tarafı akrabalıkları, sosyal görgü ve kuralları katı bir çeşit formaliteyi doğurmaktadır. Tüm kurallar, görgü ilkeleri, bu sınıfın diğer sınıflara üstünlüğünü kanıtlamaya yöneliktir. Bu sınıf sözkonusu yaşamıyla ve hayatın diğer yönlerinde ortaya koyduğu tavırlarıyla diğer sosyal sınıflar üzerinde hakimiyet kurmayı arzuladığını sergilemektedir. Diğer sosyal sınıflara üstünlüklerinin doğallığını kanıtlamaya çabalamaktadır. Bu isteklerinin insanlar tarafından kabullenmesini oldukça arzulamakta ve onları iknaya çalışmaktadır. Bu tavır, bu sınıfın kanının, tabiatının ve mizacının bariz niteliğidir. Sözkonusu tavır, varlığını halen tüm şiddetiyle devam ettirmektedir. Bu sınıf, sözkonusu tavır, görüş ve anlayışın alıcısı olmadığı halde onları satmak arzusundadır. Bu gaye için uğraşır, çaba sarfeder ve yorulur.

Bu gösteriş ve antigonizm ruhu, tüketim açısından, şüphesiz İran'dan daha çok Avrupa'da aşağıda sözkonusu edilecek değişimleri sağlamıştır. İlk önce, sömürülen mustaz'af sınıfta kompleksler oluşturmuştur. Bu durum, sömürülen ve müstaz'af sınıfın bilinçlenmesine, uyanmasına sebep teşkil etmiş, ne derece yoksul bir yaşam sürdürdüğünün farkına varmasını sağlamış, üst sınıf yaşam düzeyinden nasıl-ne derece farklı olduğunun idrakine varmıştır.

Genelde, 100-200 yıl önce, toprak ağalarını ve sabit gelir düzeyli işadamlarını dışlayarak denilebilir ki, kapita-

list-zengin sınıf ikilemiyle orta-düşük gelir düzeyli sınıf ikilemi arasındaki gerçek ekonomik dengesizlik arzettiği görüntüden daha düşük bir düzeyde cereyan etmekteydi. Halbuki bugün bu sınıfsal farklar arzettiği görüntüden daha derin ve daha boyutlu bulunmaktadırlar. Öyle ki bugün düşük gelirli sınıfsal yapıda bulunan kişinin aylık ücretinde meydana getiren 30-40 dolarlık gelir artışı büyük bir ekonomik destek olarak değerlendirilmekte ve yankılara neden olmaktadır.

Kapital sahibi kişi herkesi arabası, elbisesi, evi, fiziksel görünümü hatta değişen perde, halı ve mobilya takımıyle küçük görecektir. O şimdi ailesine, rakiplerine, düşmanlarına, arkadaş ve dostlarına, oturduğu caddedeki ve diğer insanlara karşı üstün sınıfsal bir yapıya sahip olduğunu göstermeye çalışıyor, bu iddiayı tüm pratik yaşantısıyla kanıtlamaya çabalıyor. Hatta o yanlış faraziyeler bile üretmekte ve yanlışın hakimiyeti için maddi ve manevi yatırımlara devam etmektedir. Öyle ki bir araba için normal gıda ihtiyacını hergün eksiltmekte, bu lüks ihtiyacı için özel bir gayretle tasarrufta bulunmaktadır. En zorunlu besin maddeleri ihtiyacını lüks ihtiyaçlara feda edilebilmektedir. Ona göre, onun yaşam felsefesine göre, insanlar sizin midenizin ihtiyacını bilemezler. O halde bu ihtiyaçlarınızdan fedakarlık yapmanız zorunludur.

Ancak bir araba sahibi olmak zorundasınız. Çünkü araba sosyal prestijinizin ve etkinliğinizin simgesidir.

Oturma odası evinin en iyi köşesi, bol güneş alan sağlığa uygun, büyük ve hoş bir oda niteliğindedir. Bu oda yılda bir-iki defa kullanılan çok zengin bir kişinin oturma odası gibidir. Ancak sözkonusu bu kişi hanımı ve çocuklarıyla evinin en kötü bir biriminde oturur, çok riskli bir ya-

şamı paylaşırlar. Bu kişi sağlıklı yaşam için zorunlu yiyeceklerini ve çocuklarının zorunlu tabii ihtiyaçlarını mümkün tüm olanaklarını kullanarak kısıtlamaya çalışmaktadır. Bu tavrın nedeni dış çevrenin ve insanların dikkatlerini çekmek, onların sahiplenmeyi arzuladıkları halde elde edemedikleri eşyaya ağırlık vermek suretiyle oluşan kompleksini yok etmektir. Bu kişinin tüm çabası ve amacı eşyaya sahip olmak, eşyayı kullanarak üstünlük sağlamaktır.

Tüketimdeki bu antigonist (uzlaşmacı olmayan) tavır sömürülen sınıfın uyanmasına, rahatsız olmasına ve başkaldırışına yol açmaktadır. Söylemek gerekir ki, bu sınıf sürekli olarak başkalarının sahip olduğu fakat kendisinin bir türlü sahip olamadığı eşyayı büyük bir dikkat, derin bir hasret ve çok boyutlu bir gözlemle arar. Gece ve gündüz, onun işittiği, gördüğü ve hissettiği kavramlar tümüyle "sahip olmalar veya olmamalardan" ibarettir. Bu çerçeve sözkonusu insanın dünyasıdır. Bu durum sömürülen ve hor görülen insanı uyarmakta, isyan sinyalleri vermekte ve ona neler yapması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu çaplı eşya sahibi olma arzusu ve ihtiyacı kişiyi başkalarına karşı kin beslemeye sevketmekte, nefrete neden olmakta daha ileri bir düzeyde O'nu sınıfsal yarar uğruna harekete geçirmektedir. Başka bir deyişle üretim araçlarının azınlığın yararına terkedilmiş olması sınıfsal kin ve nefretin oluşmasına sınıflar arası savaşın derinleşmesine yol açmaktadır. Bahsettiğim gibi zenginler ve klasik burjuvazi sınıf tüketimlerinin gerçek düzeyini gizlemek ve saklamak için uğraşırlar. Genelde proleterya ise az tüketimde bulunur. Fakat kapitalizmin yeni taktikleri ve sağladığı tüketim bilinci proleteryadaki az tüketim hikayesini aniden tümüyle değiştiri verdi. Açıkça ifade etmek gerekir ki,

kapitalizm proleteryanın ve sömürülen diğer sınıfların tüketimlerini,oluşturduğu yaşam felsefesi sonucu arttırdı. Ancak kapitalizm bu artışı kapitalistlerin tüketim paylarında bir kısıtlamaya giderek gerçekleştirmiş değildir. Kapitalizmin proleterya yararına fakat kendi sınıfının zararına rağmen bu artışı gerçekleştirmiş olmasını nasıl izah edebiliriz? Evet proleterya yararına bir artış sözkonusudur. Ancak nasıl ve nereden kaynaklanarak?

Beni bir Fransız işçisi olarak düşünün. Ve diyelim ki, aristokrat sınıfın sahip olduğu fakat bizim bir türlü sahip olamadığımız konfor ve sosyal imkanları merak etmiş olalım. Örneğin denize gitmek aristokrat ve zengin sınıf için hoş bir vakit geçirme aracıdır. İyi bir eğlencedir. Ancak bu eğlence özel araba ile sağlandığında ise daha bir zevkli olmaktadır. Halbuki fakir halk için denize gitmek bir ihtiyaçtır. Arabası olmayanların bu ihtiyaçlarını gidermeleri ancak toplu taşıma araçları veya yaya yürümeyle gerçekleşebilir. Çağdaş toplumsal yapılarda, çoğunluğu ekmek bulamayanlar insanlar için denize gitse lüks bir ihtiyaçtır. Kapitalizm veya kapitalistler çeşitli nedenlerle emekçi sınıfta oluşan bu ihtiyacı giderme olanağı vermekte bir sakınca görmemektedirler. Hatta şartlar kapitalisti böyle davranmaya, taktikler kullanmaya ve tavizler vermeye zorlamaktadır. Çünkü artık emekçi de dünyanın değişmekte olduğunun bilincine varmış bulunmaktadır. Kaldı ki, bu taviz kapitalist ve ve kapitalizme pahalıya da mal olmamaktadır. Bu tavrıyla kapitalist, emekçi sınıfta oluşmuş kini, düşmanlık duygusunu ve aşağılık kompleksini yok etmek istemektedir. Şayet sorun sadece deniz yaşamından nimetlenmekse, sahildeki havayı teneffüs etmekse proleteryanın bu tür arzu ve isteklerini kapitalizm ve kapital yararına yerine getirmek bir kapitalist için zevktir.

Çünkü üretimin varlığını ve artışını tehlikeye düşürebilecek herşeyi yok etmek kapitalist için bir insanlık borcudur. (!)

Bir kapitalist için deniz yaşamı ve sahil yaşamı; sıkıntısını hafifletmek, sıhhi sorununu çözmek, konfor ve eğlence zevkini tatmin etmek gibi bir duyguyu gidermek amacına yönelikken; bir emekçi için bu ve benzeri ihtiyaçları tatmin etme zorunluluğu, onuruna ait prestijini muhafaza etmek ve oluşturulan komplekslerini gidermeye yöneliktir. Aradaki farkın bir mahiyet farkı olduğu açıktır. Biri için eğlence ve hoş vakit; diğeri için zorunlu bir ihtiyaç anlayışı. Tatmin edilmediğinde kişide bir huzursuzluğun kaynağı olmaya devam edecektir. Tabii ki bu işçi sınıfı için sözkonusudur. İşçi, deniz ve sahil yaşamını bir gün gibi kısa bir zaman dilimi içine sığdırmak zorundadır. Çünkü kendisini üretim ve tüketim hammallığı beklemektedir. Tahran'dan koşa koşa gitmekte, suya bir defacık dokunup tekrar koşa koşa geri dönmektedir. Proleteryaya sağlanan geçici aristokrat yaşam özünde kapitalizm yararına pek çok tavizler barındırmaktadır. Proleteryanın bir kapitalist gibi yaşama arzusu, sadece kişinin aristokrat bir yaşam sahibi oluşunu sergilemek istediğinden kaynaklanmıyor. Veya oluşan-oluşturulan komplekslerini psikolojik olarak yenmek, yok etmek istemesinden de kaynaklanmıyor. Bu tür özel eylemlerin, özel tavizlerin özel gayeleri olmalıdır, değil mi? Çünkü alış-veriş karşılıklıdır ve bu alış-verişte iki güçlü acımasız sınıf mevcuttur.

Evet, bu eylemlerin ve bu tavizlerin esas gayelerinden biri hiç şüphesiz kapitalist sınıfa karşı proleteryada oluşan kini, hıncı, karşı koyma ve isyan bilincini köreltmektir. Bu tavrıyla kapitalist emekçilere toleransını sergile-

mekte ve emekçi sınıftan anlayış, görev sorumluluğu beklemektedir. Yumuşak ve tavizkar görünerek oluşan kini ve hıncı öldürmeyi amaçlamaktadır. Bu kişisel iç psikolojik bir sorundur. Bu gelişmelerin ve tavizlerin amacı emekçiyi geçici olanaklarla doyurmak ve sahip olduklarıyla tatmin olmasını sağlamaktır.

Paris'te bilet ücretleri 10-100 Frank arasında değişen sinemalar vardır. Ayrıca sömürülen insanların, hakları gaspedilmiş insanların giremeyecekleri, sınıfsal farkların ifadesi olan 3-4 sinema mevcuttur. Bu sinemalar kıskançlık ve hasedin kaynağını teşkil ederler. Çünkü sınıfsal yapı ve ayrıcalık simgesi durumundadırlar. Başka bir ifadeyle, sinemaların sınıfsal karekterli olduğu, bir kısım insanlara açık fakat bir kısım insanlara da kapalı olduğu gizlenemez bir gerçektir. Sömürülen insanlar veya proleterler Chams Elysees'deki sinemaya gidemezler? Kısaca denilebilir ki, ne proleter ve arkadaşları, ne de proleter ailenin bir üyesi bu sinemalara giremez. Ancak bu işleyiş sınıfsal bir nitelik arz ettiği için proleteryayı rahatsız etmeye başlayacak, onu zorunlu olarak karşı tavır takınmaya zorlayacaktır. Adaletsizliklerin farkına varılmış olması kapitali ve kapitalizmi rahatsız edecek, kapitalisti oluşan isyan şuurunu yok edebilecek çözümler bulmaya zorlayacaktır. Bu tehdit karşısında kapitalizm bir durum değerlendirmesi yapma zorunluluğu hissedecek, sınıfsal konumunu sarsıcı olmayan bir öneri, bir çözüm yoluyla proleteryayı selamlayacaktır.

Bir çözüm olarak belki kapitalizm ezilen sosyal sınıfların da sınıfsal nitelik arz eden sinemalara girebilmelerine müsaade ve hatta yardım edecektir. Bu tavrıyla gerçekte kapitalizm sınıfsal konumunu zedeleyecek bir ödemede

bulunmamaktadır. Sadece proleter sınıfa bir aristokrat gibi yaşayabildiği hissini verebilmek ve bu özentiyi sınıfsal bir ihtiyaç haline sokabilmek için mücadele vermektedir. Bu mücadelesinde kesin bir başarı içindedir. Evet bu taviz gibi görünen tavırdan kapitalizm neler beklemektedir? Bu pratiği ile gerçekte kapitalizm ne yapmak istemektedir?

Aslında pek çok şey. Fakat görünürde hiçbir şey. Sadece sınıfsal yararını zedeleyebilecek bir takım baskı ve zorlamaları, bu tavrıyla kapitalizm yok etmektedir.

Evet, artık proleterya da kapitalist'lerin uğradığı bu sinemalara girebilir ve ayın filmleri beraber seyredebilirler. Artık emekçi, patronların ve dev endüstri merkezleri sahiplerinin girebildikleri bu sinemalara girebilmekte ve oturabilmektedir.

Şimdilik sınıfsal ayrıcalık bir derece yok edilmiş gibidir. Artık proleterya özlemini duyduğu sinemanın koltuğuna da oturabilecek, biraz daha taviz kopardığını sanarak sıkıntısını hafiflettiğini hissedecektir. Proleterya oturduğu artık kendisi ve çocukları için bir sandöviç ziyafeti vermeyi, sağladığı bu başarısından dolayı zorunlu görmektedir.

Şimdi emekçi varmayı hayal ettiği bir diğer önemli noktaya varmış bulunmaktadır. Artık proleterya, eskiden patronunun viski içtiği yerde bir bira içebilecektir. Proletere göre sinema konusunda da kapitalistlerle artık ciddi ve köklü bir ayırım sözkonusu değildir. Artık proleter dünyanın en lüks ve şatafatlı sinemalarında kapitalist'i taklit imkanına sahip kılınmıştır. Bu imkanı da sağlayan her zaman olduğu gibi yine kapitalist'tir. Bugüne göre işçiler dün çok küçük ve önemsiz bir baskı altındaydılar. Ancak bugün, dünün o küçücük ve önemsiz baskısı yok olmuştur. Örneğin sinema açısından emekçi ile kapitalist arasındaki

tek fark, patronun tersine işçinin her gün değil sadece Perşembe günleri daha rahat sinemaya gidebilme olanağına sahip kılınmış olmasıdır. Çünkü sözkonusu sinema bileti sadece Perşembe günleri bir Frank'a satılmaktadır. Bu kısıtlı lütuf proleteryaya sinemaya gitme olanağı sağlamaktır.

Bu gelişmeyle artık çalışanlar da kendilerine ve sınıflarına daima kapalı bulunana sembolik yerlere, kafeteryalara girmeyi başarabilmişlerdir. Bu olanakların bir kapitalist taktik gereği olduğunu bilmeden, proleterya bir başarı olarak değerlendirmektedir.

Opera, özellikle Paris Operası aristokrat sınıfa ait bir operadır. Bu sınıfı meydana getiren insanlar çok ileri düzeydeki entellektüellerle, en yüksek eğitime sahip kişilerden ibarettir. Opera Louis' ve Versailles'e bağlı sanatçılardan kurulmuştur. Proleter böyle bir operaya giremiyeceği gibi yanına bile yaklaşamaz. Çünkü opera garsonunun giyimi proleterin giyiminden birkaç kat lüks durumda bulunmaktadır. Garson emekçiden çok daha şık ve zarif giyimlidir. Onun için proleterin basitliği ve zavallılığı hemen sırıtı verir. Aristokrat ve kapitalistlerin sahip bulunduğu bu yaşam, emekçilere insanlık düzeyleri hakkında en kesin ve özlü bilgiyi verir. Para putuna sahip bu insanların tavır ve günlük yaşamları emekçilere içinde bulundukları kompleksleri hissettirir, onlarda yeni kompleksler oluşturur. Zaten mevcut sosyal ve sınıfsal yapı sözkonusu kompleksleri oluşturmaya yeterli bulunmaktadır.

Dahası, Moliere tarafından kaleme alınmış bir operayı izlemeye işçi sınıfı kültürü yeterli olmamakta veya yeterli görülmemektedir. İşçi sözkonusu operayı anlamayacağı gibi asla sevemeyecektirde. Çünkü kendi his ve duygu dün-

yasına değil, kapitalist bir his ve duygu dünyasına hitap etmektedir. Opera kendisini okşayamamakta, dünyasına el atmamaktadır. Ancak proleter sınıfsal yapısına uygun, sınıfsal zevklerini okşayan şarkıları daha çok sevdiği halde operaya gitmekte ısrar etmektedir.

Opera bileti iki Frank olduğu gün emekçi hanımını, çocuklarını ve yeğenlerini alarak topluca operaya gitmektedirler. Bu toplu gidişin biricik nedeni sadece ve sadece yıllarca içinde kıvrandıkları, yıllarca yaşadıkları aşağılık kompleksinden kurtulmak istemeleridir. Bu aynı zamanda onlar için bir tür psikolojik ve ruhi tüketim şeklidir. Başka bir deyişle, onlar için dinlenme yeri ve sıkıntıları unutma vaktidir. Onlar rahatı, huzuru ve sadeliği buralarda yani kapitalist odaklarda aramaktadırlar.

Kapitalistler aristokrasinin sembolleri olan arabalardan ve buzdolaplarından da proleterleri nimetlendireceklerdir. Nasıl? Hangi metodla? Onlara satın alma gücü ve imkanını sağlayarak mı? Şüphesiz hayır. Çünkü satın alma gücü vermek demek netice itibariyle sınıfsal farklılaşmayı zayıflatmak ve hatta yok etmek demek olacaktır. Ancak unutmamak lazım gelir ki, kapitalizm'in kendisini rasyonelleştirmesi demek çalışan sınıfın aç olmadığını onlara hissettirmek ve gerekli koşullar sağlandığında her şeye sahip olabileceklerine emekçileri inandırmak demektir. Halbuki bu süre boyunca bile gerçekte proleterya sömürülmekte ve haklarından mahrum edilmektedir. Netice itibariyle denilebilir ki, kapitalizmin kendisini rasyonelleştirmesinden sonra bile bu sınıfsal farklar devam etmektedir. Yeterince paranız olmadığı halde bir proleter olarak buzdolabına sahip olmak istemez misiniz? Tabii ki istersiniz. Hiçbir ödeme yapmadan sağlanan imkanlarla buzdolabı

sahibi olabilirsiniz. Aynı şekilde televizyon sahibi de olmak istememezmisiniz? Evet verilen yeni olanaklar veya tavizlerle bir sent bile ödemeden televizyon sahibi olabilirsiniz. Sadece her kullanım hakkı için televizyon üstündeki kutuya bir sent atmanız gerekli ve yeterli şarttır.

Alınan bu ücret kesinlikle bir fiyat sayılmaz. Nasıl olursa olsun, koşullar ne olursa olsun, önemli olan emekçinin şu anda sahib bulunduğu aristokrasinin sembolü olan eşyalar değil mi? Varsın gitsin gerisi. Söylemek gerekir ki, en güçlü Fransız kapitalisti bile bu televizyondan başka bir televizyona sihip değildir. Şu anda emekçi de aynı tip televizyona sahip bulunmaktadır. Ancak emekçi bu nedenle küçük bir borç altındadır. O halde proleter şu anda ne yapabilir veya ne yapacaktır?

Çocuklar daha önceleri kendilerine hoş vakit kazandıracak, zevk verecek eşya almak ve lüzumu halinde harcamada bulunmak için tasarrufta bulunurlardı. Hanım da yapılan tasarruf 30-40 dolara vardığında uygun koşullarda gerektiği zaman harcamalarda bulunurdu. Dahası biriktirilen bu paradan ihtiyaç sahiplerine bile gerektiğinde bağışta bulunma imkanına kavuşurlardı. Hatta acil vakalar için kullanılacak bir miktar paraları bile bu tasarrufun eseri olarak mevcuttu. Ancak bundan böyle tüm bu paraların yeri televizyon kumbarasıdır. Çünkü televizyon 15 dakikalık zaman aralıkları üzere dizayn edilmiştir. 15 dakika sonra televizyon otomatik olarak kapanı verir. Ve siz önemli bir program seyretmektesiniz. Bu durumda kişi devamını da seyretmek ister. Haliyle televizyonun tekrar çalıştırılabilmesi için emekçinin arkadaşlarından borç para alması gerekmektedir.

Komşusu evini ziyaret ettiğinde ev sahibinden televiz-

yonu çalıştırmasını istemeyecek ancak parasını ödemek koşuluyla televizyonu da seyredebilecektir. Bu suretle kapitalist emekçiyi kullanarak sürekli olarak komşusunun, arkadaş ve akrabalarının paralarını emme imkanınada kavuşmuş olacaktır. Kapitalist, işçisine mal satarken, onu parasal açıdan zor durumda bırakmak istemez. Çünkü uygulama alanına koyduğu yeni taktiklerle bu şekildeki parasız vermenin hesabını sormaktadır. Evet, eşya için hiçbir ödeme yapmadan artık satınabilme olanağına sahip bulunmaktasınız. Ancak bu nasıl gerçekleştirilmekte? Ekonomik kaynak nedir?

Taktikler devam etmektedir. Emekçi aristokratlığın ve aristokrat sınıfının en belirgin simgesi olan televizyona artık sahip bulunmaktadır. Şu anda emekçi evinde konforlu yaşamın simgesi, ayrıcalık ve imtiyazların göstergesi durumunda bulunan saygın ve lüks bir alete sahip bulunmaktadır. Evet, o Allah'a şükretmelidir, çünkü şu andan itibaren üstün bir sınıfsal yapıda bulunmaktadır (!) Aristokratlığın simgesiyle kucak kucağa yaşamaktadır. Emekçi bu gerçeğin hayalini bile kuramazken, sözkonusu hayali hakikat olarak evinin içinde görmektedir.

Aynı metodla kişi şu anda bir araba sahibi de olabilmektedir. Satın alma kredisi yaşamda mucizeler yaratmaktadır. Yaşam standardını yükseltmeden, satın alma gücünü gerektiği gibi genişletmeden, sınıfsal farkları kapitalistler aleyhine büyütmeden; kapitalizm proletere sahte, yalancı bir satın alma gücü ve tüketime yönelik bir yardım olanağı vermeyi koşullarının gereği olarak zorunlu görmektedir. Ödünç para, banka kredisi veya kredileri ve Batılıların Doğululara verdikleri kredilerin tümünün ikili bir gayeye yönelik olduğu çok açık bir realitedir.

Öncelikle, bu geri kalmış halk veya geri bırakılmış halk çok fakir, çok mahrum bir hale sokulmamalıdır. Bu insanlar ayak üstü yürüyemeyecek bir hale düşürülmemelidir. Çünkü çok fakir bir konumdaki insanların ihtiyaçları da yok denilecek kadar azdır. Haliyle onların fakirliği bizim tüketimimizi de etkileyecek, tüketim seviyemiz düşecektir. Alıcının satın alma gücü azaldığından üretimde de bir azalmanın, bir düşüşün oluşacağı kaçınılmazdır. Çünkü parası olmayanların satın alabilecekleri bir ihtiyaçları da yoktur.

Bu gelişmenin bir sonucu olarak, satış azalması veya satış kaybı diyebileceğimiz ekonomik zarar sözkonusu olacaktır. Bu kaybın yanıbaşında malımızı sattığımız bir paramız da böylelikle ölüme terkedilmiş olunacaktır. Ancak sözkonusu bu paramızı kayıp etmek istememekle beraber, bu insanlara rakip bir üretim gücü doğuracak bir zenginliğe varma olanağı da verilmemelidir. Ancak bir güç olabilirler hatta olmalıdırlar. Çünkü onların rakip ekonomik bir güç olmadan satın alma gücüne sahip olabilmeleri yararımıza işleyecek tali bir güç oluşturacaktır. Hatta biz onlara ekonomik olarak gerekli olmayan, üretici olmayan alanlarda kullanılmak şartıyla satınalma gücü olanağı verebiliriz. Dahası biraz da müşfik ve yumuşak olmalıyız. Bunu nasıl gerçekleştirebiliriz? "Yeni kredi imkanları aracılığıyla" bu sağlanabilir.

Örneğin, Uranyum ve elmasın gramını önceleri Tranzanya'dan 5 dolara alırdık. Şimdi ise Uranyum ve Elmasın fiatlarını biraz biraz artırabiliriz. Mesela gramını 7 dolara yükseltebiliriz. Bu tavrımız aynı zamanda iyi niyetimizin de ifadesi olacaktır. Onlara da iş yapabilmeleri için sermaye vermiş bulunuyoruz böylelikle. Doğal olarak onların da

satın alma güçleri artmış bulunmaktadır. Evet sonuç hem bizi ve hem de onları memnun edecektir.

Onların satın alma güçlerindeki bu artış mallarımız için büyük bir pazarın oluşması sonucunu doğuracaktır. Elmasın her gramı için ödediğimiz 2 dolarlık fiyat artışı, yarın sözkonusu ülkeye satacağımız lüks malların satış eğrisinde % 30'luk bir artışın oluştuğuna bizi tanık kılacaktır.

Bu tavrımız sözkonusu fakir ülkeyi mutlu kılmıştır. Çünkü bu ülke, sözkonusu tavrımızdan grubunun sosyal ve ekonomik olduğu kadar, politik olarakta tatmin olduğunu hissedecektir. Onlar da bu kadarcık sermayeyle milli gelirlerine, hizmet edeceklerdir. Aynı zamanda tüketimleri sağlıklı olmayan bir düzeye yükseltilmiş olduğundan daha çok mal alarak tüketimlerini karşılamaları kaçınılmazdır. Çünkü yüksek talep yüksek arzı doğurur.

Şu anda bu ülke halkının yaşadığı duygu bir kavmin yaşamak zorunda olduğu duygudur. Çünkü onlar artık her boyutuyla özgür bir ülke olduklarını sanmaktadırlar. Ancak onlara verilen gelişmiş bir ülke olacaklarına dair tüm ümitlerle; onların artık geri kalmış bir ülke ve sömürülmekte olan bir sınıf olamayacakları iddiası boş bir vaad ve laftan başka bir şey değildir. Kısacası bu ülke halkına layık görülen tek özellik "değersizlik"tir.

Benzer tavır sömürülen sınıf veya proleterya için de geçerlidir. Bir kavme karşı tavrımız ne ise proleteryaya karşı da tavrımız aynı olacaktır. Proleteryanın sosyal yaşamı aristokrat sınıfın sosyal yaşamından kalite ve içerik bakımından çok ilkel bir düzeyde olmasına rağmen, proleterya bazı aristokrat istek ve özlemlerinden vaz geçememektedir. Artık proleterya aristokrat sınıfın sinemalarını

arasıra ziyaret etmekte, komplekslerinin tatmini için didinmektedir. Sinemada ortak bir yaşama; denizde ise çok küçük sayılabilecek bir ayrıcalığa rağmen sınıfsal farkların yok edilebildiğini söylemek imkansızdır. Netice itibariyle denilebilir ki, sosyal yaşamın bazı boyutlarında yaşamın ortak nitelikler arz etmesi bile sınıfsal ayrıcalıkların yok edildiğinin göstergesi olamaz. Toplumsal yapı bütün kurumlarıyla köklü ve devrimci bir operasyona tabi tutulmadan, adeletsizliklerin ve sınıfsal ayrıcalıkların yok edilebileceğini kabul etmek önemli bir mantıksal hatadır.

Kapitalizm burjuvazinin sembolleri olarak kabul edilen arabaları, buzdolapları ve televizyonları yeni taktikler icabı dağıtarak, proleteryanın sınıfsal konumunu değiştirmeden onları varlıklı oldukları hissine sahip kılabilmektedir. Bu his ise devrimci mücadeleyi köklü bir sapmaya götürebilmektedir. Çünkü sınıfsal mücadele para putuna iman etmiş bir sınıftan merhamet dilenciliği değildir. Sınıfsal mücadelenin kendine has bir onuru ve kimliği vardır. Bu kişilik ve onur para veya taviz karşılığı satılamaz. Ancak Batı'da verilen kasıtlı tavizler sonucu, proleterya mevcut sosyal sisteme müteşekkir ve borçlu bir konuma getirilmiştir.

Verilen kasıtlı tavizlerin bir diğeri ise sağlanan sosyal avantajlardır..Örneğin: Sigorta, sosyal güvenlik hakkı ve aylık ücret gibi. Sözkonusu sosyal avantajların bir miktarını mevcut sosyal sistem olarak kapitalizm bizzat kendisi yüklenmiştir. Bir başka deyişle, çeşitli nedenlerle kapitalizm proleteryaya belirli bir miktar parayı sosyal yardımlar adı altında bir hibe, bir armağan ve bir sus payı olarak vermeyi vazife bilmiştir. Bu hakikaten kapitalizm'in gerçek "yatırım" alanlarından biridir. Ancak bu yatırım mev-

cut koşullar altında pek sağlıklı bir yatırım değildir. Fakat kapitalist yatırımlarına devam etmektedir. Dolayısıyla kapitalist, geleceği sosyal sistem açısından olduğu kadar sınıfsal konumu açısından da teminat altında görmek ister. Çünkü belirsiz bir gelecek emekçilerin baş kaldırmalarının, isyanlarının ve bileşik bir kuvvet olarak kıyamlarının; sınıfsal yararlar uğruna direnmelerinin etken sebeplerinden biri olabilir. Proleter artık sürekli şu gerçeği, şu acı hakikatı hissetmekte ve yaşamaktadır:

"İhtiyarlıyorum bu iş yerinde. Yarın elim-eteğim iş yerinden kesildiğinde bitmiş olacağım. Evet fakir, ihtiyar ve aciz bir duruma düştüğümde hanımım, çocuklarım ve diğer yakınlarım açlıkla başbaşa kalacaklardır. Hiçbir güvencemiz yoktur. Evet şu bir hakikattir ki, kapitalistler kaderimiz üzerinde tam bir hakimiyete sahip bulunmakta ve bizi istediği zaman ekonomik ve sosyal zorluklarla başbaşa bırakacak güçte bulunmaktadır."

Bundan dolayı kapitalistleri proleter sınıfta mevcut bulunan bu tür kararsızlıkları, güvensizlikleri ve tereddütleri sınıfsal güvenlik önlemleri ve hayat sigortası aracılığıyla yok edebilmektedir. Belirli bir çalışma dilimi için şu kadarlık dinlenme olanağı; emeklilik ikramiyesi olarak ödenecek şu kadar para vaadi, kapitalistlerce sömürülen sınıflara verilmekte olan, "sınıf güvenliği"nin teminat metodlarından sadece ikisidir. Kapitalistler, vermekte oldukları bu sus payında da % 5'lik bir sosyal sigorta kesintisi yapmaları beklenirken % 10'luk bir kesinti yaparlar. Beklenen kesinti ile pratikte gerçekleştirilen kesinti arasındaki farkın ise "kişiye hayat sigortası" temin etme zorunluluğundan kaynaklandığını söylerler.

Kapitalistler proleter sınıfa yönelik şefkatlarını (!)

şöyle dile getirmektedirler: "Biz proleterya'ya sigorta ve sosyal güvenlik gibi hayati önem taşıyan olanaklar sağladık. Sözkonusu bu iki temel güvenliği eşi ve çocukları için de geçerli ve gerekli görürüz. Hayati önem taşıyan bu zorunlu ve kritik sorunun çözümü proleteryayı memnun etmiş, onları sevindirmiştir. Hatta emekçilerin her yeni doğan çocuğu için 35 dolarlık bir ek ödeme yapmayı da, insani bir sorumluluk olarak telakki etmekteyiz."

Tüm bunlar özel nedenlerle proleteryaya verilen sadakalar, bağışlar ve yardımlardır. Kapitalist'lerin proleterya için, proleterya yararına yapmış oldukları bu yatırımlarının amacı, emekçilerde oluşan eşyaya ve mala yönelik öfkenin yok olmasını sağlamaktır. Bu tavır sınıflararası çıkarın rekabet düzleminde yaşadığı pratiktir.

Evet bu değişiklikler meydana gelirken, sınıfsal konum ne durumda bulunmaktadır? Zıtlıklar rekabet dolu bir ortamda çarpışmaya devam ettiği halde değişim nerededir?

Değişim 19. y.y. kapitalist sisteminin iç dünyasında gizlidir. Proleteryada artık hiçbir umut yoktu. Mevcut tüm faktörler onları karamsar kılmıştı. Tüm faktörler onları kötü bir aşağılık kompleksine ve derin bir küçüklük duygusuna itiyordu. Ve böyle bir ortamda Kilise şöyle sesleniyordu proleteryaya: "Siz yaşadığınız sosyal ve ekonomik yapıyla doğdunuz. Tanrı sizi böyle yarattı. Hz. İsa sevimli, iyi kalpli ve müşfik babadır. Tanrı sizi arzuladı ve şu anda nasılsanız öyle yarattı. Siz böyle olmak zorundaydınız. Din, Tanrı adına sizin bu halde kalmanızı söylemektedir. Böyle yaratıldınız ve böyle yaşamak zorundasınız. Tıpkı kapitalistlerin, varlıklı insanların ve feodal beylerin mevcut konumlarında yaratılmış olmaları gibi. Gerçek şu ki,

Tanrı sizi ve varlıklı insanları geçilmez bir duvarla ayırmıştır. Bu duvarı aşmaya çalışmanız Tanrı iradesine karşı gelmek demektir. Aristokratlar doğuştan üstün yaratılmışlardır. Bu aynı zamanda Tanrının da buyruğudur."

Kilisenin bu tavrı proleteryayı ümitsiz kılmış, derin bir hayal kırıklığına boğmuştur. Evet bütün filozoflar, bilginler, bilim adamları, sosyologlar, yazarlar ve şairler kapitalistlerin ve kapitalin hizmetinde bulunmuşlardır.

Onlar, gerçeğin değil, sermayenin güdümündedirler. Herkes zorunlu olarak namuslu, ahlaklı ve erdemli bir yaşam için kapitalistlerin emirlerine uymaktadır. Toplumun bu elit tabakası mevcut konumunu ancak kapitali ve kapitalizmi savunarak koruyabilir. Şayet sözkonusu sınırlamaları kişi redederse "günahkar" olarak vasıflandırıldığı gibi, insan haklarını hiçe sayan şımartılmış bir varlık olarak da değerlendirilecektir. Proleterya bu sınırlamalara din, ahlak veya bir başka kutsal varlık adına uymak zorundadır. Çünkü proleterya yardımsız ve yardımcısız bir konumda bulunmaktadır. Ancak proleteryanın içinde bulunduğu bu dezavantajlara karşın; aristokrat sınıf sosyal itibar, makam, parasal güç ve kazanma hırsına sahip bulunmaktadır. Sahip bulundukları bu avantajların kaynağını aristokratlar çok iyi bilmektedirler. Proleteryanın alın terini sömüren bu sınıf gittikçe şişmekte ve kuvvet kazanmaktadır. Kanı hergün biraz daha emilen proleterya ise öleceği günü hasretle beklemektedir.

Haliyle aristokratlar proleterya ile aralarındaki bu sınıfsal engelin aşılmasını, bu duvarın yıkılmasını; sahip bulundukları nimetlerin çok az bir kısmının bile sömürülen ve mahrumiyet içinde yaşayan bu insanlarla yaplaşılmasını onaylamıyacaklardır.

Fakat ne zaman mevcut sınıfsal yapı içinde, proleterya sınıfsal bilincine vardığında, kapitalistlerin şimdiye kadar Tanrı adına söylediklerinin tümünün tanrılar hakkında daha önceden de söylemiş olduklarını kavrayacak, neticede de proleterller dini terketmek, dinden yüz çevirmek ve dinden vaz geçmek zorunda olduklarının gereğine inanacaklardır. Çünkü tarih boyunca tanrılar ve dinin kapitalistlerle kucak kucağa fakat proleterya ile amansız bir savaşın için de bulunduklarını göreceklerdir.

19. y.y. mücadelelerinde görebildiğimiz gibi, proleterya Materyalizm'i savunmuş, Materyalizm'i desteklemiştir. Bunun nedeni ise dinin tümüyle güç ve altın tanrılarının hizmetinde olması ve onlara adanmış bulunmasıdır.

Genellikle altın, güç ve hile gözden geçirilen, fabrikasyonu yapılan üçlü bir ittifakın temel unsurlarıdır. Dikkatle gözlemlediğimizde görebileceğimiz gibi, Kapitalizmin Batı'da en büyük payı Roma Kilisesine aittir. Dünya'da en büyük yatırım kiliseler için yapılmaktadır. Bu nedenledir ki, kiliseler halkın hizmetinde değillerdir. Bu hal proleteryanın dine karşı isyanına, dine karşı başkaldırışına sebep teşkil etmiştir. Bu nedenledir ki, proleterya mevcut sınıfsal sisteme güçlü bir kin ve nefret kusmaktadır. Proleterya artık biricik kurtuluş yolunun devrim, herşeyi bozmak, varolanı yıkmak, ve isyanı örgütleştirmek olduğuna inanmış bulunmaktadır. Bu tavrıyla proleterya kayıp edeceği hiçbir şey yoktur. Çünkü sahip olduğu hiçbir şey yok ki, kayıp sözkonusu olsun. Marx'ta isyancı bir tavırla proleteryanın kaybedeceği hiçbir şeyi olmadığını söyler.

Şimdi Kapitalistler, proleteryaya sus payı olarak, sınıfsal yararları lehine ve proleteryada oluşmuş bulunan tüm karşı tavırların yok edilmesi için bazı tavizler ver-

nin gerekliliğini kavramış bulunmaktadırlar. Aksi halde devrim koşullarının zamanla daha da büyümesi ve netice olarak ta devrimi doğurması halinde kapitalizm'in uğrayacağı zararın çok büyük olacağı kaçınılmazdır. Bunun sonucu olarak da, kapitalist kaybettiklerine üzülecek, onların hasretini çekecektir. Proleter devrimin gerçekleşmesi ise proleteryanın yaşamını anlamlı, verimli ve düzenli kılacaktır. Böylece yıllarca hasretini çektiği sınıfsal özlemine kavuştuğu için de sınıfsal gururunun tatmin olduğunu görecektir.

Ancak kapitalistlerce verilmesi uygun görülen tavizler sonucu proleterya hasretini çektiği, mevcudiyetleriyle hoşlandığı bazı nimetlere kavuşmakta; bu nedenle de proleterya sınıfsal yararları uğruna bir zararı göze almayı aşırılık veya gereksizlik olarak telakki etmektedir. Çünkü proleteryanın psikolojisini kapitalistler net bir şekilde analiz edebilmektedirler. Emekçinin herhangi bir metada sahipliği durumunda muhafazakar bir kişiliğe büründüğünü kapitalistler edindikleri tecrübeler sonucu bilmektedirler.

Verilen bu lütuflar gereği proleteryada oluşturulan sınıfsal mücadeleyle hiçbir ilgisi bulunmayan tavırlar, kaypak yaklaşımlar ve sürekli anlaşma zemini arama gayretleri proleteryanın gerçek kişiliğini yok etmiştir. Proleterya devrimci düşüncelerini koruyabildiği ve devrimci düşüncelerine uygun eylem yapma imkanına sahip olduğu halde sınıfsal devrimini gerçekleştirememekte, hayatın pratiğine canlı ve değiştirici bir uzuv olarak katılamamaktadır.

Sözkonusu bu proleter ve devrimci sınıf, 19. y.y. Fransa'sında da bir dernek mücadelesi başlatmış ve greve gitmiştir. Bu mücadelenin ürünü ise çalışma saatlerinin 8

saatten 7 saate indirilmesidir. Bu olayın proleteryada oluşturduğu bir mantık ve olaylara yaklaşım tarzı mevcuttur. Bu gelişmeden sonra, proleterya sınıfsal çıkarlar uğruna verdiği mücadelede çalışma süresinin indirilmesini sağlamış fakat buna rağmen ücretini artırmayı da unutmamıştır. Proleteryanın artık üstünlük sağladığını veya sağlamaya başladığını söyleyebiliriz.

Proleterya daha sağlıklı bir sosyal güvenlik hakkı, daha geniş ve daha kapsamlı sigorta olanağı elde etmiş bulunmaktadır. Sınıfsal mücadelede rakibine zarar verecek bir güce varmıştır. Politik mücadelesini derinleştirme zorunluluğunu hissetmiş ve bu önemli engeli de aşmıştır. Koşullara göre oluşmuş imkanları, sınıfsal mücadelesi için kullanma becerisini elde etmiş, bu olanakları kullanarak pek çok defa greve giderek sınıfsal gücünü ve sınıfsal bilincini ispat etmiş bulunmaktadır.

Kapitalizm, işçiye kapital açısından menfi koşullar ortamında, greve gitmemek ve gitmesini engellemek için sendikal bir hak vermiştir. Bu sendikal hak gerçekte proleteryanın grev eylemine vurulmuş bir zincirdir. Eylemi pasifize eden, sürekliliğini kesen, devrimci gücünü tüketen bir engeldir.

Grev ortamında ve grev oluşma safhasında kapitalistlerle işçi temsilcileri uzlaşmaya gidebilmekte ve sözkonusu zorlukları, problemleri çözebilmektedirler.

Bu tür yaklaşım tarzlarının arkasında bulunan mantık ve ölçü oldukça dikkat çekicidir. Söylemek gerekir ki, perde arkası sebep "sınıflar, mülkiyet ve üretimdeki ayrıcalıkların korunması için, bu gayeye yönelik olarak tüketimdeki ayrıcalıkların yüzeysel olarak yok edilmesidir." Bu durum, kapitalizmin rasyonelleşmesinin bir sonucu-

dur. Başka bir değişle, bu durum kapitalizm'in dikkatli ve verimli olmak zorunda olduğunun göstergesidir.

Kapitalizm'in taktiklerinden biri de, az hibeyle çalışanı memnun kılmaktır. Şimdilik emekçi bir miktar eşyaya sahiptir veya olabilmektedir. Artık emekçi bu olanaklarını kaybetmek istemez, bu riski göze alamaz. Bu riski sınıfsal bir devrim için, sınıfsal yararlar uğruna bir ayaklanma, bir isyan için bile göze alamaz. Sınıfsal mücadelenin bir karşı koyuşa, bir başkaldırışa dönüştüğü anda bile bu kişisel yararını feda edemez. Bu riski göze alamama durumu sınıfsal bilincini bile öldürebilir. Çünkü, kapitalistin sahip olduğu eşyanın bir kısmına sahip olabildiğini görmektedir. Ancak proleterya daha önceleri, eşyaya ve mala sahip olamazken, kapitalist topluma karşı yıkıcı, isyankar ve tahripkâr bir kişiliğe sahip bulunmaktaydı. Eyleme oldukça eğilimli ve istekliydi.

Emekçi bir şeylere sahip olabilmek için sistemi bütünüyle yok etmeğe eğilimli bulunmaktaydı. İsyancı bir ruh ve müdahale azmine sahipti. Onun bu tavrını tesbit eden hakim sınıf, yavaş yavaş, basamak basamak eşyaya sahip kılmaya başladı. Bu tavizler sınıfsal devrim pahasına satılmaktaydı kendisine. Örneğin: Maaşlar, sendikalar, sigorta hakkı, deniz yaşamı, buzdolapları, arabalar v.b. gibi.

Proleter, hayatında ümidin hayal kırıklığıyla değişimine şahit olmaktaydı. Evet hayal kırıklığı, çünkü kapitalizm'i ve sınıfsal sistemi korumak suretiyle ancak insani bir yaşam olanağı elde edebilirdi. Proleteryanın eşyaya olan ilgisi, tarihe mal olacak bir devrim ve içinde yaşadığı hayal kırıklığı pahasına devam etmektedir.

Fakat emekçilere basamak verilen parasal hibe, onlara empoze edilen yüzeysel varlıklı olma hissi, bir ideoloji

ve devrim pahasına proletere bağışlanan sendika olayı, emekçide hayata toz-pembe bakma ve ümitle yaklaşma olanağı vermektedir. (5)

Son yedi ve sekiz yıllık zaman boyunca, emekçinin sınıfsal konumunu kapitalistler zararına büyüttüğü gözlemlenebilir. Kapitalist'e rağmen proleteryanın konumu büyümektedir. Artık emekçi sınıfsal ümitlerle doludur. Bu seviyede proleterya, mevcut konumunu sendikal savaşım ve mücadeleyle, büyütmeli, daha çok güç kazanmak için çabasını ivmelendirerek korumalıdır. Bu tavrın neticesi olarak da yaşamın birçok alanında pek çok avantajlar elde etmektir.

Bu ümitle yaşamalıdır. Çünkü bu ümit sıkıntısını hafifletecek, ağrısını dindirecek ve hayata bir anlam verecek özellikler taşımaktadır. Yüzeysel olarak varlıklı kılınma hissi proleteryada duygu tatminin sağlamaktadır. Duygusal etkilenmenin de nedeni harcamalardaki farklılıklar ve tüketimdeki zıtlıklardır. Lüks ve aristokrat eğilimlerin toplumda etkinlik sağlaması da duygusal etkilenmeye dair sonuç verebilmektedir. Ancak kapitalist gerekli önlemleri almış, proleteryanın geleceğini dünden tespit etmiş bulunmaktadır. Her tavır ve her gelişme sınıfsal konumlar açısından dikkatle değerlendirilmekte, aşırı uçlar uygun metodlarla kontrol edilebilmektedir. Örneğin verilen sendikal hak, tüm sosyal karışıklıkların bir başka yöne akmasını sağlayacak, olayların esas yönü ve hedefini saptıracaktır.

Gerçekte ise bu gelişmeler "kapitalizmin" uyanmasıdır. Uyanan kapitalizm dünden proleteryanın yarınını kontrol edecek önlemler almaktadır.

Başka bir deyişle, kapitalizm sınıfsal konumunu ve sınıfsal etkinliğini güçlendiren taktiklerine uygun ortam ve

şartları bulduğunda hiç tereddüt etmeksiniz proleter sınıf yararına gerekli harcamalarda bulunur. Burjuva dönemi boyunca kapitalizm mutlak maksimum kârı elde etmek ister. Fakat kapitalizm proleterya devrimini yok etmek, bu mücadeleyi yıkmak için sermayesinin ve kârının bir kısmını harcamayı göze alır. Kapitalizm sınıfsal çıkarlar uğruna uygun koşullarda kârının belirli bir yüzdesinden vaz geçecektir. Örneğin: % 20'lik bir kârın % 5'lik payından proleterya devrimini zaafa uğratmak, bu hırslı mücadeleyi yok etmek, emekçilerin sınıfsal bilincini zayıflatmak için toplumsal destek sağlamada kullanır. Kapitalist sınıf uzun vadede çıkarlarını güçlendiren nedenler için kârından belirli bir payın yok olmasına göz yummak zorunda kalmaktadır. Çünkü kapitalist sezgisel olarak, sömürü boyutlarının 19. y.y.'daki gibi devam etmesi halinde sınıfsal bir devrimin gerçekleşebileceğini açık bir şekilde görebilmektedir. Bu nedenle kapitalist, düşman sınıf proleterya yararına sermayesinin bir kısmından vaz geçmektedir. Bunun neticesi olarak devrim sürecini uzatmakta, devrimi ertelemekte, devrimin yıpratıcı gücünü kırmakta ve onu 20, 30, 1000 yıl erteleyebilmekte hatta devrimi tümüyle yok edebileceği bir zaman periyoduna itmektedir. Biz kapitalizm ve kapitalistin bu işlevi ve fonksiyonunda hayli başarılı olduğunu görebilmekteyiz.

Fakat böyle bir başarı için esas neden nedir? Malesef, Marx bile 19. y.y.'ın ikinci yarısında şöhretinin ve düşüncesinin doğruluğunda olduğu halde, bu konuyla ilgilenmemiştir. Kapitalist sistemde proleterya ile patron arasındaki sömürü ilişkileri hakkında son derece hassas, son derece dikkatli bulunan Marx'ın bile bu problemle ilgilenmemiş olması inanılmaz ve şaşırtıcı olsa gerektir. Bu tavır, 19. y.y.'daki bir Fransız, bir Hollanda'lı, bir İngiliz Kapita-

listten beklenir de, fakat Marx'tan değil. Çünkü o sömürü, sömürülen sınıf hakları, sınıfsal sistemler ve sınıfsal kardeşlik gibi sorunlar konusunda son derece dikkatli ve son derece hassastır. Marx, ekonomik sömürünün temel ve en derin problemlerini göstermiş bir olduğu halde, sömürülen sınıfın smfsal ve bireysel bilincinin oluşması ve meydana çıkmasında emek sarfetmiş biri olduğu halde, evet tüm bu özelliklere sahip biri olarak bu sorunla ilgilenmemiş bulunması şaşırtıcı değil midir? Sınıfsal sistem ve sömürü olaylarının nitelikleri düşünüldüğünde bu temel ekonomik gerçeklerin özü olmaya devam eden sınıfsal ve bireysel bilincin oluşmasında en büyük emek payına sahip biri olarak, Makx'ın bu sorunla ilgilenmemiş olması (bulunması)nı hayretle karşılıyor ve gerçek nedenini merak ediyorum. (6)

1850, 1860 ve 1870 dönemleri boyunca, Latin Amerika'da, Afrika'da ve Asya'da hayvan gibi sömürülme, tiksindirici ve korkunç cinayetler mevcuttu. Söylemek gerekir ki, emperyalistler hayvani nitelikleriyle 3. dünya halklarına saldırarak onları parçaladı, lokmaladı ve öldürdüler. Emperyalistler her şeyi yakıp yıktılar, her şeyi bozdular. Kültürü, ahlakı, mevcut yerleşik hayatı ve ahlaki tüm değerleri. (7) Onlar ham meddelerimizin tümünü yağmaladıkları, berbat ettikleri gibi; bizim en iyi kültürel ve sanatsal etkinliklerimizi de yağmaladılar. Genelde emperyalistler bu cinayetlerini işlerlerken bir grup yerli insanı da beraberlerinde bulunduruyorlardı.

Tüm Afrika'lı kabileler en kötü bir şekilde, hayvanlara özgü metodlarla, hayvanlara özgü usullerle esir alınarak ele geçirildiler. Daha sonraları Emperyalist'ler özellikle ABD, bu esirleri oldukça büyük ve geniş teknelerine

özel bir metodla yerleştirerek götürdü. (8) Evet tüm bu kötü koşullar altında, başka bir deyişle kahve ekim alanlarında çalışan Afrika'lı bir grup işçi ancak yaşayabileceği kadar yiyecek bulabildiği bir zamanda, çıplak ve elbisesiz olduğu bir zamanda; evet böyle bir zamanda nasıl oluyordu da tüm Doğu, Afrika ve Latin Amerika Batı Kapitalizm'ini oluşturmak, Batı Kapitalizm'ini meydana getirmek için yağmalanıyordu. Tüm bu zulümlerin tek nedeni, Batı Emperyalizm'ini beslemek, kana susamış bu canavarı büyütmekti. Her şey bu gaye için mübahtı ve her şey yapılıyordu.

Bu sömürü ve talan olayı devam ederken, Batı'nın en ilerici insanları, insan hakları için en boyutlu mücadeleleri vermiş insanları, sınıfsal ayrıcalıklar ve farklılıklar için karşı karşı mücadele vermiş otoriteleri, sömürüye hayır diyen ve bu konularda çok hassas, hatta savaşım vermiş kişileri bile hiçbir şey, hiç bir kelime, hiç bir söz edememişler, konuşmamışlar; bu zıtlıkları ve haksızlıkları dile getirmemişlerdir.

Bu dehşet verici ve korkunç Emperyalist yağma ve talan konusunda bir tek laf bile etmemişlerdir. Tıpkı bir serçe ve kurt arası ilişki gibi kayıtsız kalmışlardır.

Hatta, Batı'daki Kapitalizm hakkındaki incelemelerde bile, Doğu'nun hammaddelerinin nasıl yağmaya ve talana tabi tutulduğu gerçeğinden bahsedilmemiş olması beni hayrete düşürmektedir. Evet onlar, bu gerçekten bahsetmeyi bile bile gizlemektedirler. Ancak bu gizlemenin önemli nedenleri mevcuttur.

Onlar niçin şu anda Almanya, İngiltere ve Fransa'da toplanmış paranın nereden kaynaklandığı sorununu tartışmıyorlara? Evet kapitalistler bu parayı kullanarak bu

gün de Avrupa'lı işçiyi sömürmektedir. Bundan dolayı Marx, bu paranın proleteryanın hizmetine verilmesini, tüm toplumun hizmetine verilmesini, tüm toplumun hizmetine verilmesini, halk hükümetlerinin hizmetine verilmesini zorunlu görmektedir. Halka ve Avrupa'lı hükümetlere ait olan nedir ki, ulusallaştırılması zorunlu kabul ediliversin? Ve bu kapitalin kime ait olduğu tartışabilsin?

Ben şüphesiz proleterya-patron zıtlığına, proleterya-patron uyuşmazlığına inanırım. Bu zıtlığa, bu çelişkiye, ve bu uzlaşmazlığa bilimsel olduğu kadar evrensel bir gerçek olarak da inanırım. Proleter sınıfın başkaldırışa ve isyana daveti devrim ve mücadele için zemin sağlamakta, Avrupa'da bu tavır ve başkaldırı hareketi günün konusu olmaktadır.

Proleterya-patron ilişkilerinde yanlışa anlaşılmış hiçbir nokta mevcut değildir. Fakat gerçek sorun kapitalistlerin sahip bulundukları sermayenin kime ait olduğu sorunudur. Bu kapitalin nereden kaynaklandığı ve nereden geldiğidir. Mr. Schwartz'ın kişiliğine sonsuz inancım bulunduğu geçeğine rağmen; çünkü kendisinden oldukça bahsederim, onun bilimsel düşüncesine inandığım, sosyal seçeneğini saygıyla karşıladığım halde, üç partili sistemin kurucusu olduğu halde, (9) evet tüm bu olumlu yapısına rağmen, onun şu iddiası beni çok çok hayrete düşürmüştür. Mr. Schwartz şöyle demektedir:

Kapitalizm akla uygun bir hale, ölçülü bir yapıya kavuşmaktadır. Kapitalist sermayesinin ve kârının belirli bir yüzdesinden proleterya yararına vaz geçmekte, onlar için yaşanabilir bir hayat ortamı oluşturmakta, saygıyla karşılanacak bir sosyal yapı meydana getirmektedir.

Marx'ın faraziesinin gerçekleşmemesi, Avrupa'da dev-

rimin gecikmesi ve proleteryanın bu ihtilalci oluşuma sahip olmamasının nedenlerinden biri kapitalist sınıfın uyanması; diğeri ise proleteryanın pratik yaşamının burjuvazi nitelikler kazanmasıdır: Emekçi artık bir burjuva gibi yaşamakta, bir burjuva gibi hissetmektedir.

Soruyorum, bunun kapitalizmin uyanmasına neden bağlamıyorsunuz? Bu tavrın sonucu olarak proleterya; sahip bulunduğu burjuva yaşamını kendine sağlanan geniş ve bol imkanlarla sürdürmekte, pek çok yardımlar ve hibeler almaktadır. Sözkonusu imkanların bazıları şunlardır: Aylık ücretler, sosyal imkanlar, sosyal güvenlik hakkı, sigorta hakkı, satın alma gücü (kredisi), fiyatların azaltılması, v.b. gibi. Kapitalist dağıttığı tüm bu paraları nasıl ve nereden kazanmıştır? Yoksa proleteryaya verilen bu paraların bir nedeni kapitalizmin uyanması olmasın?

Ancak verilen tüm bu olanaklar üçücü dünyanın içine gömüldüğü, içinde bulhunduğu sürekli sefaletin ve yoksulluğun, hergün artış kaybeden dert, ıstırap ve açlığın; gün geçtikçe daha çok gerilemenin bedeli olarak batı emperyalizmine sağladığı olanakla mı alakalıdır? Bu imkanların sağladığ güç, Batı'lı Emperyalist ve kapitalistlerin proleteryaya 3. Dünya halklarının cebinden bir yatırım yapma olanağı vermektedir. Bu güç proleteryanın burjuvazi görüntüsünü korumasını sağlamaktadır. Evet yukarda saydıklarımızın hangisi proleteryaya sağlanan olanakların gerçek parasal kaynağını teşkil etmektedir? Mr. Yves Lacoste, kısa bir zaman önce tercüme edilen "The Geography of Hunger" isimli kitabın yazarıdır. Mr. Yves Lacoste, bu kitabında hazır ve pişirilmiş yiyeceklere karşılık olarak 20-30 yıllık bir zaman dilimi boyunca geri kalmış ülkelerden Avrupa'ya yapılan hammedde fiyatlarının bir karşı-

laştırmasını yapmaktadır. Bu mukayesenin gösterdiği gerçekler inanılmaz derecede ilginçtir.'

Şayet Mr. Yves Lacoste'nin metodu ve araştırması Dünya'da çok başarılı bir çalışma olarak kabul edilmeseydi, biz Avrupa'dan ülkelerimize son 20-30 yıllık zaman dilimi boyunca ithal edilen tüketim maddeleri fiyat artışının % 300, % 400'den % 600'a kadar farklılık arz edebileceğini düşünemezdik bile. Diğer taraftan, onların bizden yani Afrika, Asya ve Latin amerika ülkelerinin çoğundan edindikleri hammaddeler arz ve talep kanunlarını alt üst edecek şekilde fiyat kaybına uğratmışlardır. Başka bir deyişle hammadde fiyatları 30-40 yıllık zaman diliminde ya hiç değişmemiş ya da çok az bir fiyat artışı kazanmıştır. 30 yıl öncesine göre geri kalmış ülkelerden Avrupa'ya yapılan ihracatta hammaddelerinin çoğunun fiyatlarında bir sosyalistin (10) yapmış olduğu en son araştırma çok zeki, bilgili ve kariyer sahibi devrimci ve ilerici bir sosyalistin (11) yapmış olduğu en son araştırmaya göre: Devrimi yok eden, yıkan unsur kapitalizmin kendisini rasyonelleştirmesi mücadelesi ve işçi sınıfını burjuvazi bir yaşama sahip kılabilmesidir.

Kısacası, emperyalistlerin dış satımlarını garantiliyebilmek için ödeyebileceğimiz tek şey bizim yoksulluğumuz, mahrumiyetimiz ve sefaletimiz olacaktır.

DİPNOTLAR

(1) Bu ne teorik bir problem ne de bilimsel bir teori veya ideoloji hüviyetindedir. Ancak, özellikle içinde yaşadığımız üçüncü dünyanın kaderiyle ilgili bir gerçek ve çağdaş bir problem olduğu için etraflı ve bağımsız bir şekilde tartışılmalıdır.

(2) Mr. Schwartz "Le Capitalisme se Rationalise" terimini kapitalizmin kendisini rasyonelleştirmesi anlamında kullanır. Bir başka ifadeyle kapitalizm tecrübe kazanıyor. Neden? Bu soruyu bir yazar "Çünkü Marksizm, proleteryanın uyanması ve bilinçlenmesine yardım ettiği kadar, dolaylı olarak, kapitalizmin uyanmasına ve bilinçlenmesine de yardım etmiştir." şeklinde cevaplamaktadır.

(3) Sömürülme ve mahrum edilmeye karşı bilinçlenme probleminin dış faktörü objektif olmasına rağmen, bilinçlenme problemi subjektif bir sorundur.

(4) Bir arkadaşım fakirlik, hayattaki zorluklar ve mahrumiyetler hakkında şikayetlerde bulunduğunu anlatırdı. O kişi hayatının her geçen gün kötüleşmekte oldu-

ğuna inanıyordu. Sonra bir ara düşünmüş ve "biz hala Tanrıya teşekkür etmeliyiz ki, bu yaz sıcağında hasta değilim. Çünkü hasta olsaydım o zaman doktor daha sıcağa yakın bir yere gitmemi ve dinlenmemi söylerdi. O zaman ne yapardım! Tanrıya şükür ki hasta değilim ve iyi bir hayat sürüyorum." demiş.

(5) Ve bir ideolojiyi yok etmek veya onu kapitalistin yararına dönüştürebilmek için kapitalist, işçinin kârını toplumundan veya sınıfından ziyade sendikası içerisinde korumak amacıyla sendikacılık oluşturur ve problemi kapitaliste göre çözer. Öyleki, kapitalist sistem tehlikeye düşmeyecektir. Baskı altındaki kapitalist veya fabrika sahibi oldukça rahatlayacak ve ideolojinin akış yönünü değiştirebilecektir.

(6) Problemin dayandırıldığı ve ortaya çıktığı aynı nedene göre yargım farklı olabileceği için diyeceğim bir şey yoktur. Çünkü, doğru bir sonuca ulaşmak için problemler herzaman tüm açılardan düşünülmeli, sadece problemin şekillendiği aynı düzlemler üzerinde değil, çünkü bu durumda yargı değişebilir.

(7) Hatta Kapitalist, fabrikasını işletmek ve ucuz bir gücü sağlamak için, tarımın tümünü veya yarısını, kendi insanın normal hayatını, ormanlar! ve hatta o ülkenin tüm hayvanlarını yok edebilir.

Çevirenden:

"Dünyamız an önce bir başka dünya buldu. Bunun sonuncu kardeş olduğunu kim söyleyebilir: Bugüne dek inlerin cinlerin bildiği yoktu bu yeni dünyayı. Bizimki

kadar büyük, insan dolu, kanlı - canlı bir dünya bu; ama o kadar yeni, o kadar çocuk ki a.b.c. öğreniyor henüz. Elli yıl öncesine kadar ne yazı biliyordu, ne tartı, ne ölçü, ne giysi, ne buğday, ne üzüm. Doğanın kucağında çırıl çıplaktı; anası ne verirse onunla besleniyordu. Biz dünyamızı son çağında, şair Lucretius da gençlik yıllarında görmekte aldanmıyorsak, biz karanlığa gömülürken bu dünya aydınlığa yeni erecek daha. Bütün dünya bir inme geçirecek de sanki, bir kolu tutmaz olup öteki kolu sağlam kalacak. Ama çok korkarım ona dokunmakla çöküp yıkılışını hızlandırmış inançlarımızı, bilim ve sanatlarımızı onlara pek pahalıya satmış olacağız. Bir çocuk dünyaydı bulduğumuz, öyleyken biz onu ne doğal değer ve gücümüzün üstünlüğüyle dizginimiz altına soktuk, ne doğruluğumuz, iyiliğimizle yetiştirdik, ne de ruh yüceliğimiz, cömertliğimizle kendimize bağladık. Verdikler karşılıkların, kendileriyle yapılan alış verişlerin çoğu gösteriyor ki doğal kafa aydınlığı, kavrama bakımından hiç de bizden aşağı değiller. Kusko ve Meksiko şehirlerinin akıllara durgunluk veren ihtişamı; görülmedik nice şeyler arasında bilmem hangi kralın o bahçesi ki, meyvaları ve tüm bitkileri sahici bir bahçedeki düzen ve büyüklükleriyle altından yapılmış, sarayında ülkesinde yaşayan bütün hayvanların yine altından heykelleri, kıymetli taşlardan, kuş kanatlarından, boyalı pamuklardan yaptıkları el işlerinin güzelliği zanaattan yana da bizden geri kalmadıklarını göstermektedir. İnançlara bağlılık, yasalara saygı, iyilik cömertlik, dürüstlük, içtenlik gibi erdemlere gelince bunların bizde onlardakinden daha az olması işimize pek yaradı. Bu üstünlükleri yüzünden mahvolmuşlar, kendi kendilerini satıp çiğnettirmişlerdir.

Gözü pekliğe, yiğitliğe gelince, acılara, açlığa, ölüme karşı dayanmaya, yürek sağlamlığına, sözünün eri olmağa gelince, bunlardan yana bizim dünyamızın geçmişindeki en ünlü örneklerin onlarınkileri hiç de aşmadıklarını söylemekten çekinmem. Çünkü onları altedenlerin nelerden yararlandıklarını düşünelim: Adamları kandırmak ne kurnazlıklara, ne dalaverelere baş vurmuşlar! Sonra bu milletlerin haklı şaşkınlığı; birdenbire karşılarına sakallı bir takım insanlar çıkı veriyor; dilleri, dinleri, biçimleri, davranışları bir başka türlü; üstünde insan bulunabileceğini hayal etmedikleri uzak bir yerden gelmişler; hiç at görmemiş, hatta sırtında insan yada yük taşıyan hayvan görmemiş kimselerin karşısına bilinmedik koca ejderler üstüne binmiş olarak çıkmışlar; bizimkilerin sırtında göz kamaştıran zırhlar, ellerinde keskin, parıl parıl kılıçlar; onlarsa bir aynanın yada bir bıçağın mucizeli pırıltısına karşılık avuç dolusu altın ve inci vermeğe can atıyorlar. Bizim çeliğimizi delebilmek için ne yeterince bilgileri var, ne gereçleri; toplarımızın tüfeklerimizin çıkardığı yıldırmları, gök gürültülerini de katın bunlara, Roma Imparatorunu bile afallatacak olan o gümbürtüleri; bunların karşısında çırıl çıplak insanlar, sadece pamuktan yapabildikleri bir parça giysileriyle; bütün silahları da yayalar, taşlar, sopalar ve ağaçtan kalkanlar, söz dostluğumuza, iyi niyetimize güvenip acaip şeyler görme meraklarıyla faka basan insanlar... İki dünya arasındaki bu ayrılığı hesaba kattınız mı bizim fatihlerin bunca zaferi zafer olmaktan çıkıyor.

Erkek, kadın, çocuk, kaç binlerce insan tanrılarını ve özgürlüklerini korumak için ne sarsılmaz bir coşkunlukla kendilerini amansız tehlikelere atıyorlar; on-

ları hayasızca aldatanların köleliğine katlanmaktansa bütün belaları, işkenceleri, ölümü ve ne yiğitçe bir direnişle seve seve göze alıyorlar; böylesine alçakça zafer kazanan düşmanlarının elinden ekmek yemektense açlıktan kırılmaya nasıl razı oluyorlar! Bunlara bakınca öyle sanıyorum ki bu insanla silah, görgü ve sayı eşitliğiyle başa baş saldırsalar gördüğümüz bütün savaşların daha da belasına uğrarlardı.

Bari bu soylu ülkeyi Büyük İskender, eski Yunanlılar, Romalılar fethetmiş olaydı; bunca kırallıkları ve halkları böylesine büyük değişikliğe uğratacak eller, onların vahşi yanını tatlılıkla törpüleseler, doğanın orada ürettiği güzel tohumları güçlendirip geliştirseler, toprakların işletilmesine, şehirlerin donatılmasına gerekli olduğu ölçüde kendi dünyalarının sanatların katmakla kalmayarak Yunan ve Roma erdemlerini o ülkenin yerli erdemleriyle karıştırsalardı. Bizim oraya götürdüğümüz ilk örnekler, davranışlar o halkları erdeme hayran etse ve özendirse onlarla bizim aramızda kardeşçe bir toplaşma ve anlaşma kurabilse bütün o yeni ülkede ne yaman bir evrim, bir ilerleme sağlanabilirdi! Çoğunun doğal başlangıçları bu kadar güzel olan, o yepyeni, o öğrenmeğe susamış ruhları kazanmak ve kolay olurdu!/Biz tam tersine bilgisizliklerden görgüsüzlüklerinden yararlanıp onları bizdeki kötü örnekleriyle kalleşliğe, sefihliğe, cimriliğe, her türlü insanlık dışı davranışlara, işkencelere alıştırdık. Kım, ne zaman bezirganlığı, alış-verişi böylesi bir sömürüye götürülmüştür? Bunca şehir dibinden yıkılıyor, bunca milletin kökü kurutuluyor, milyonlarca insan kılıçtan geçiriliyor, dünyanın en zengin, en güzel ülkesinin altı üstüne getiriliyor, niçin? İnciler, biberler alıp satacağız

diye. Aşağılık makine zaferleri bunlar! Hiç bir zaman kazanç tutkusu, hiçbir zaman haksız sömürü insanlar! böylesi korkunç bir kinle birbirine düşürmemiş, bu kadar, yürekler acısı kıyımlara yol açmamıştır.

Deniz kıyısı boyunca altın aramaya çıkmış İspanyollar hareketli, güzel ve insanı bol bir ülkede karaya çıkıyorlar ve her yerde olduğu gibi orada da yerlilere kendi kendilerini övüyorlar: Barış sever insanlarmış, uzak yollardan gelmişlermiş, kendilerini bütün dünyanın en büyüğü olan Kastilya kralı yollamış; Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olan Papa bu kırala bütün Hint ülkesini bağışlamışmış; yerliler onun uyrukluğuna girmek isterlerse kendilerine pek iyi davranacaklarmış; onlardan yiyecek şeyler, bir de bazı ilaçlarda kullanmak üzere altın istiyorlarmış; ayrıca bir tek Tanrı inancını ve bizim dinimizin doğruluğunu bilmeleri gerekmiyormuş, bu dine girmeleri de haklarında hayırlı olurmuş, yoksa işler sarpa sararmış. Aldıkları karşılık şu olmuş:

Barışseveriz diyorsunuz, ama görünüşünüz hiç de öyle değil, Kralınıza gelince, isteyen durumunda olması muhtaç ve yoksul olduğunu gösteriyor; ona bu toprakları veren ise savaş seven bir adam olacak. Çünkü kendisinin olmayan bir yeri başkasına vermekle onu verdiği yerin eski sahipleriyle cenkleşmeye sürüyor. İstediğiniz yiyeceklere gelince onları veririz. Altınsa, bizde pek fazla yok; zaten yaşamak için işimize yaramadığından, bütün istediğimiz de rahatlıkla, güzellikle yaşamak olduğundan altına pek değer vermeyiz; ama, tanrılarımız için kullandığımız altın dışında ne kadar bulabilirseniz çekinmeden alabilirsiniz. Bir tek Tanrı-

ya gelince, böyle bir düşünüş güzel, ama bunca zaman bize yararlı olmuş dinimizi değiştirmek istemeyiz; dostlarımız tanıdıklarımızdan gayrısından öğüt almaya da alışık değiliz. Korkutmalarınıza gelince durumlarını, güçlerini bilmediğimiz insanlara meydan okumak akıl kârı değildir. Kısacası topraklarımızdan bir an önce çıkıp gitmeğe bakın; silahlı ve yabancı kimselerin dürüstlüklerine, parlak sözlerine güvenme adetimiz yoktur. Çekip gitmezseniz siz de şunlar gibi olur sunuz... Böylece konuşmuş yerlilerin kralı ve şehrin çevresindeki kesik insan kafalarını göstermiş. İşte bu çocuk dünyanın hiç de çocukça olmayan konuşmalarından bir örnek..."

(Montaigne, Denemeler Kitap III. Bölüm VI)

(8) A.B.D.'ine yaklaşık 650-700 diri köle götürmek için 300 kişi kapasiteli gemilere 1200 köle yerleştiriyor, söz gelimi 1000 köleden 300 tanesinin ölmesi karşılığı 700 köle ancak A.B.D.'ine ulaşabiliyordu.

(9) O ve onun grubu Fransız Komünist Partisi'nin Cezayir ve Macaristan problemine karşı çok insafsız ve tepki dolu son kararından dolayı ayrıldı. Hatta Fransız Komünist Partisi Kapitalistlerle uzlaşıp birleşmişti. Djimünist bir Sosyalist Partisindeydi. Mource Tours Komünist Partisi başkanıydı. Djimole İsrail'le uzlaşan ve dolayısıyla Mısır'a saldıran bir kişiydi. İngiltere ile de uzlaşmıştı. Buna rağmen bir sosyalistti. Maurice Tours da Birigitte Bordost'un villasına yakın bir yerde villa ve şato sahibiydi. Onlar (Mr. Schwartz ve onun grubu)

Komünist Partisinden ayrılarak hür ve büyük güçlere ve yabancı hükümetlere boyun eğmeyen entellektüel sosyalistler oldular. Büyük güçlere söz hakkı tanımayan buna karşın proleterya sınıfına karşı kendilerini zorunlu hisseden çok temiz ve hedefi belli bir entellektüel grup oluşturdular. Diyalektik ekolün öğretisine ait teoriler yayınlayacak kadar uyanmış bilim ve entellektüel sahibi kişilerdi. Hatta onlar, onu tekrar gözden geçirip düzeltmeye inandılar. ("Marksizm Düşüncesinin Gözden Geçirilişi" başlıklı küçük fakat entellektüel bir kitabın sahibi oldular. Bu bir konferanstı.)

(10) Söyledikleri şu: Avrupa'daki devrim kapitalizmin sosyolojiyi kullanması, uyanması, ölçülü hareket etmesi ve kârının bir kısmını proleterya ile paylaşması gerektiğini anlamasından dolayı yok edildi veya geciktirildi. Kapitalizm tüketime dönük bir hayat oluşturmak, onu kazandırmak zorundadır. Bunun sonucunda o, herhangi bir devrim tehlikesine ve sınıf uyanmasına karşı tutucu ve saldırgan bir hale gelir.